Ἀριθ. 564 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΑ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΒ'

Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32.

19 Ὀκτωβρίου 1886

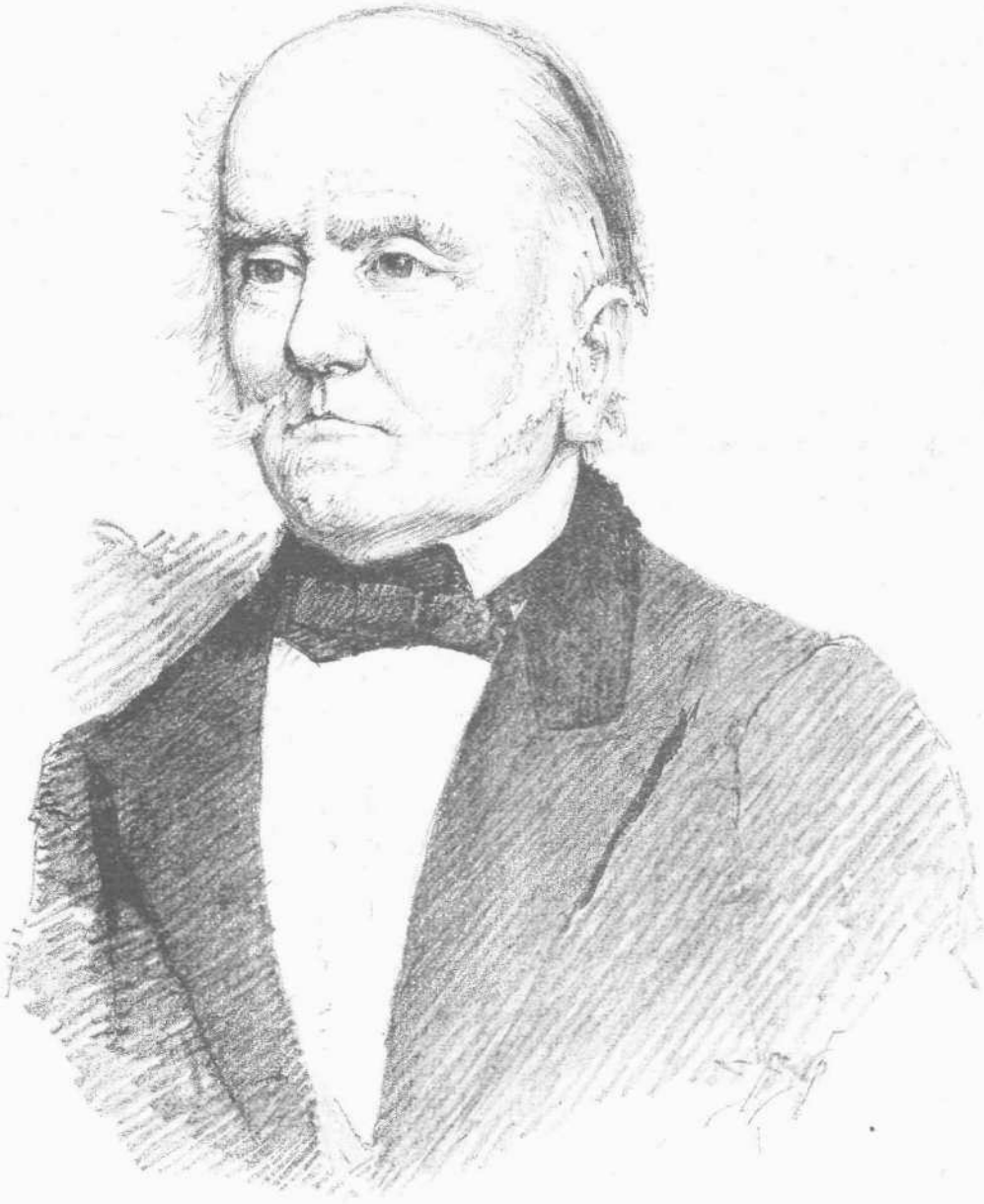

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΡΣΑΚΗΣ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΡΣΑΚΗΣ

Ἐγεννήθη ὁ Ἀρσάκης ἐν Χοταχόβῳ, μικρῷ χωρίῳ τῆς Ἠπείρου, τὴν 6 Ἰανουαρίου 1792. Ἐξεπατρίσθη δὲ ὀκταετὴς μόλις, διότι ὁ πατὴρ αὐτοῦ φεύγων τὴν τυραννίαν τοῦ φοβεροῦ Ἀλῆ πασᾶ κατέφυγε παρὰ τῷ ἐν Βουκουρεστίῳ ἀποκατεστημένῳ ἀδελφῷ παραλαβὼν μετὰ τῶν ἄλλων τέκνων καὶ τὸν μικρὸν Ἀπόστολον.

Ὁ παῖς διέμεινε παρὰ τῷ θείῳ αὐτοῦ Γεωργίῳ μέχρι τοῦ 1804, ὅτε ἐξεπέμφθη πρὸς τελειοτέραν ἐκπαίδευσιν εἰς Βιέννην. Ἐδίδασκε τότε ἐκεῖ τὰ ἑλληνικὰ ὁ Νεόφυτος Δούκας, κ' ἐν τῷ μικρῷ Ἀρσάκῃ εὗρεν ὄντως ἄξιον μαθητήν. Μετὰ ἑξαετῆ σπουδὴν τῷ 1810 ὁ νέος σπουδαστὴς μετέβη εἰς τὸ ἐν Χάλλῃ Πανεπιστήμιον, ἐν ᾧ ἐπὶ τριετίαν ἐσπούδασε τὴν ἰατρικήν. Ἐγένετο διδάκτωρ καὶ ἐπέδωκεν ἐναίσιμον διατριβὴν περὶ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ τῶν ἰχθύων, ἥτις λίαν εὐφήμως ἐκρίθη καὶ εἰς διαφόρους εὐρωπαϊκὰς γλώσσας μετεφράσθη, μέχρι τοῦ νῦν δὲ πολλάκις φέρεται ἀναγεγραμμένη μεταξὺ τῶν μονογραφιῶν τῆς ἰχθυολογίας ἐν τοῖς καταλόγοις τῶν βιβλιοπωλῶν.

Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ δείγματος τούτου τῆς ἐπιστημονικῆς μορφώσεως τοῦ νέου Ἠπειρώτου ὑπάρχει καὶ φιλολογικόν τι ἔργον αὐτοῦ δεκαοκταετοῦς μόλις ἀποδεικνῦον τὴν βαθεῖαν ἑλληνομάθειάν του. Εἶνε δὲ τοῦτο εἰδύλλιον κατὰ τὸν τύπον τῶν τοῦ Θεοκρίτου καὶ ἀφιεροῦται εἰς τὸν μέγαν Ναπολέοντα, παρ' οὗ ἠλπίζετο τότε ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς ἑλληνικῆς χώρας. Σκοπὸς δὲ τοῦ εἰδυλλίου εἶνε νὰ καταστήσῃ γνωστὴν τὴν δυστυχῆ κατάστασιν τῆς ἀρχαίας πατρίδος τῶν Μουσῶν τῷ ἰσχυροτάτῳ τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς, καὶ ἐπικαλούμενος τὴν προστασίαν αὐτοῦ νὰ εὐχηθῇ διὰ στόματος τῶν συνομιλούντων ποιμένων τοιαύτας εὐχάς:

Ζώης Ναπολέων κομόων ἀγαθοῖσιν ἀλήκτως
Ἔρκος Γαλλίης, τρόμος ἐχθρῶν, θαῦμα βροτοῖσι!

Ὁ δὲ Κομητᾶς ἐν τοῖς προλεγομένοις τοῦ ιβ' τόμου τῆς ἐγκυκλοπαιδίας του ἐδημοσίευσεν διατριβὴν «Περὶ τοῦ εἰ ἐξῆν καὶ ταῖς γυναιξὶ ταῖς δραματικαῖς ἐπιδείξεσι παρεῖναι», ἥτις εἶνε ἔργον τοῦ Ἀποστόλου Ἀρσάκη. Καὶ ἡ διατριβὴ αὕτη εἶνε γεγραμμένη εἰς ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ καθομιλουμένῃ ἤρξατο συγγράφων «Ἔκθεσιν συνοπτικὴν τῆς ἰατρικῆς Ἱστορίας» ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ τῷ 1813, ἥτις διεκόπη διακοπείσης καὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ ἐκείνου κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1813.

Ἐπανῆλθεν εἰς Βουκουρέστιον ὁ Ἀρσάκης κατὰ τὰ τέλη τοῦ ἔτους 1814 καὶ ἐξήσκει τὸ ἰατρικὸν ἐπάγγελμα ἰδίᾳ ἐν τοῖς νοσοκομείοις μέχρι τοῦ 1822. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀνεμίχθη εἰς τὴν πολιτικήν. Ἐγένετο γραμματεὺς τοῦ ἡγεμόνος, εἶτα δὲ γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας μέχρι τοῦ 1839. Ἰδιωτεύων δὲ κατόπιν κύριον μέλημα αὐτοῦ εἶχε τὴν Ἐφορείαν τῶν Νοσοκομείων ἀπὸ τοῦ 1852—1859.

Ὁ Ἀρσάκης εἶχε συζευχθῆ πρὸ πολλοῦ. Ἐκαλεῖτο δ' ἡ σύζυγος αὐτοῦ Ἀναστασία καὶ εἰς τιμὴν ταύτης ἐκλήθη ὁ φερώνυμος τοῦ Ἀρσακείου ναΐσκος. Ὁ οἰκογενειακὸς βίος τοῦ Ἀρσάκη ἦτο ἡ μεγίστη τῶν εὐτυχιῶν αὐτοῦ, βεβαίως δ' ἐξ αὐτοῦ ἐνεπνεύσθη τὴν ἰδέαν νὰ πράξῃ τὴν ὑπὲρ τοῦ γυναικείου φύλου μεγάλην αὐτοῦ πρᾶξιν, τὴν δι' ἰδίας δαπάνης ἀνίδρυσιν τοῦ μεγάλου κτιρίου τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρίας καὶ τὴν προικοδότησιν ταύτης. Ἡ Ἑταιρία αὕτη εἶχε συστηθῆ ἀπὸ τοῦ 1836, ἀλλ' οἱ πόροι της ἦσαν γλίσχροι καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐλαχίστη ἡ μορφωτικὴ ἐπίδρασις αὐτῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ μέχρι τοῦ ἔτους 1850, ὅτε ἐπῆλθεν ἡ μεγάλη δωρεὰ τοῦ Ἀρσάκη. Ἔκτοτε τὸ ἐκπαιδευτικὸν τοῦτο καθίδρυμα ἀνῆλθεν εἰς τὴν ὑψηλὴν περιωπὴν αὐτοῦ. Καὶ πλεῖστοι μὲν φιλογενεῖς ἄνδρες καὶ πρὸ καὶ μετέπειτα συνεργάσθησαν πρὸς τοῦτο, ἀλλ' ὁ ἀληθὴς πρωτουργὸς εἶνε ὁ Ἀρσάκης, ἐξ οὗ καὶ τὸ μέγα καθίδρυμα Ἀρσάκειον ἐκλήθη.

Ὁ Ἀρσάκης ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πολιτικὴν τῷ 1857 ἐκλεχθεὶς βουλευτὴς μετὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος ἐν Βλαχίᾳ καὶ συνετέλεσε μεγάλως εἰς τὴν ἕνωσιν τῶν δύο Ἡγεμονιῶν ὑπὸ τὸν Κούζαν. Ὑπέγραψε δὲ κατὰ τὸ 1860 ὡς ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν τὴν πολιτικὴν καὶ διοικητικὴν ἕνωσιν Βλαχίας καὶ Μολδαυΐας. Ἀπὸ τοῦ 1864 κατέλιπεν ὁριστικῶς τὴν πολιτικήν, καταβληθεὶς δὲ βαθμηδὸν ὑπὸ τῆς ἡλικίας ἀπώλεσεν αἰσθητῶς τὴν ἀκοὴν καὶ τὴν ὅρασιν αὐτοῦ καὶ ἀπέθανεν ὁ μέγας προστάτης τῆς γυναικείας ἐκπαιδεύσεως χωρὶς κἂν νὰ ἴδῃ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸ ἔργον αὐτοῦ καὶ τὴν Ἑλλάδα.

Ἀπέθανεν, ἀλλ' ἡ μνήμη αὐτοῦ ζῇ ἐν ταῖς καρδίαις τόσων ἁβρῶν πλασμάτων, ἅτινα ὑπὸ τὴν σκέπην αὐτοῦ διδάσκονται τὴν παιδείαν καὶ τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ ὄνομά του εὐλογεῖται ὑπὸ τόσων χειλέων ἐν ὕμνοις καὶ προσευχαῖς.

Καὶ ὅταν ἡ μαρμαρίνη αὐτοῦ μορφὴ ἡ ὀρθουμένη ἐν τῷ μεγάλῳ προδόμῳ τοῦ Ἀρσακείου περιστοιχεῖται ὑπὸ τῶν πολυαρίθμων μαθητριῶν αὐτοῦ ἐν ὥραις σχολῆς, παρέχεται εἰς τὰ ὄμματα τοῦ θεατοῦ τοῦ ἔργου τοῦ Ἀρσάκη ἡ ἀληθής, ἡ πλαστικωτέρα εἰκών, εἰκὼν πολιοῦ πάππου ἐν μέσῳ τῶν φιλτάτων ἐγγόνων αὐτοῦ.

ΕΠΙ ΤΗι ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΙ ΤΟΥ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ

Σήμερον τελεῖ ἐπισημότατα τὴν *πεντηκονταετηρίδα* του τὸ παρ' ἡμῖν ἐθνικώτατον καθίδρυμα Ἀρσάκειον. Σύμπασα ἡ Ἑλλὰς ἀναλογιζομένη τὰς μεγάλας ὑπηρεσίας αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς γυναικείας ἐκπαιδεύσεως συμπανηγυρίζει μετ' αὐτοῦ καὶ εὔχεται τῷ καλλίστῳ καὶ ἐθνωφελεστάτῳ ἱδρύματι πρόοδον καὶ ἀκμήν. Ἡ Ἑλλὰς δύναται νὰ καυχηθῇ ἐπὶ πολλοῖς κοινωφελέσι καθιδρύμασι συστηθεῖσι τῇ ἰδιωτικῇ πρωτοβουλίᾳ ἐξ αἰσθήματος φιλογενοῦς καὶ ζήλου ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ. Αἱ Ἀθῆναι πρὸ πάντων ἡ πρωτεύουσα τοῦ ἑλληνισμοῦ οὐ μόνον τοῦ ἐλεύθερον ἀέρα ἀναπνέοντος, ἀλλὰ καὶ τοῦ στενάζοντος ὑπὸ τὸν βαρὺν τῶν κατακτητῶν τῆς Ἀνατολῆς ζυγὸν ἢ ἀλυτρώτου ἔτι ἑλληνισμοῦ, εἶναι πλήρεις ἐθνικῶν καταστημάτων ὀφειλομένων εἰς ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν. Ὁ ἀλλοεθνὴς ὁ ἐπισκεπτόμενος τὰς Ἀθήνας ἐκπλήττεται δικαίως, ὅταν βλέπῃ ἐν αὐταῖς τοσαῦτα κοινωφελέστατα καταστήματα ὑπὸ ἰδιωτῶν ἢ ὑπὸ ἑταιρειῶν ἐκ φιλογενείας ἱδρυθέντα, μαρτύρια τρανώτατα τοῦ ἐξόχου ἑλληνικοῦ πατριωτισμοῦ, πρὸς ὃν οὐδενὸς ἄλλου λαοῦ ὁ πατριωτισμὸς δύναται ὁμολογουμένως ἔστω καὶ μακρόθεν νὰ συγκριθῇ, ὅταν βλέπῃ τὴν Σιναίαν Ἀκαδημίαν, τὸ Ἀρσάκειον, τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον τὸ εἰς συνδρομὰς πλουσίων Ἑλλήνων ὀφειλόμενον, τὴν Ῥιζάρειον ἐκκλησιαστικὴν Σχολήν, τὸ Τοσίτσειον Πολυτεχνεῖον, τὸ Βαρβάκειον, τὸ Χατζηκώστειον ὀρφανοτροφεῖον καὶ τοσαῦτα ἄλλα τῆς πρωτευούσης καταστήματα. Ἀλλ' ὁμολογουμένως τὸ ἐθνωφελέστατον ἐκ πάντων τούτων, τὸ ἐπὶ μακρότερον χρόνον καὶ πλειότερον ἐργασθὲν καὶ πλειοτέρους ἀπενεγκὸν καρπούς, ἐφ' ᾧ ἄρα πλειότερον καὶ δικαιότερον δύναται νὰ καυχηθῇ ἡ Ἑλλάς, εἶναι τὸ Ἀρσάκειον ἢ ἡ Φιλεκπαιδευτικὴ Ἑταιρία ἡ συστᾶσα κατὰ τὸ 1836 καὶ ἀναλαβοῦσα τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ ἑλληνικοῦ γυναικείου φύλου. Σήμερον συμπληροῦνται πεντήκοντα ἔτη, ἀφ' ὅτου τὸ καθίδρυμα τοῦτο ἤρξατο νὰ λειτουργῇ καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἐξακολουθεῖ ἐργαζόμενον χωρὶς καθ' ἅπαν τὸ μακρὸν τοῦτο διάστημα οὐδ' ἐπὶ μίαν ἡμέραν νὰ διακόψῃ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ.

Ἦτο μεγάλη, ἦτο ἐθνικωτάτη ἡ ἔμπνευσις τῶν συλλαβόντων τὴν ἰδέαν τῆς ἱδρύσεως τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας πρὸς ἐκπαίδευσιν τοῦ γυναικείου φύλου παρ' ἡμῖν. Ἐπὶ Τουρκοκρατίας ὡς γνωστὸν τὰ μόνα ὑπάρχοντα σχολεῖα ἦσαν ὀλίγα ἀρρένων ὑπὸ κληρικῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διατηρούμενα. Ἐκ τῶν ἑλληνίδων ἦτο σπανιωτάτη ἐξαίρεσις, ἐάν τις ἐγίνωσκε γράμματα. Μόνον πλουσίων τινῶν οἰκογενειῶν κόραι ἐξεπαιδεύοντο. Ὥστε μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος εὑρέθη τὸ γυναικεῖον ἡμῶν φῦλον ἐντελῶς ἀπαίδευτον. Ἐλεύθερος δὲ γενόμενος ὁ ἑλληνικὸς λαὸς δὲν ἠδύνατο νὰ ἀφήσῃ νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ κατάστασις αὕτη, τὸ ἥμισυ δηλ. τοῦ λαοῦ νὰ μένῃ ἐν τῷ σκότει τῆς ἀμαθείας. Ὅταν αἱ γυναῖκες ἦναι ἀπαίδευτοι καὶ ἀμόρφωτοι, ἕνεκα τῆς μεγάλης ἐπιρροῆς τῆς γυναικὸς ἐπὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων καὶ ὁ λαὸς ἐν συνόλῳ μένει ἀπαίδευτος καὶ ἀμόρφωτος. Τὸ μέτρον τῆς ἀναπτύξεως λαοῦ τινος εἶναι ἡ ἀνάπτυξις τῶν γυναικῶν. Ἡ γυνὴ εἶναι ὁ πρῶτος καὶ μέγιστος διδάσκαλος τοῦ ἀνθρώπου. Λαὸς ἐλεύθερος, ἀνώτερος προλήψεων καὶ δεισιδαιμονιῶν, λαὸς μὲ πεφωτισμένην διάνοιαν, μὲ μεμορφωμένην καρδίαν, λαὸς ἔχων συνείδησιν τῶν δικαιωμάτων του καὶ τῆς ἐλευθερίας του, λαὸς γνωρίζων τὸν προορισμόν του καὶ τείνων εἰς τὴν ἐν ἐλευθερίᾳ πρόοδον καὶ ἀκμήν του, ἦτο κατὰ ταῦτα ἀδύνατον νὰ μορφωθῇ ὁ ἑλληνικὸς λαός, ἐὰν δὲν ἐπεχειρεῖτο ἡ ἐκπαίδευσις καὶ μόρφωσις τῶν ἑλληνίδων. Ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις, κυβέρνησις λαοῦ μόλις ἐξελθόντος ἐκ καταστρεπτικωτάτου ἑπταετοῦς ἀγῶνος, ἄνευ μέσων, εὑροῦσα τὰ πάντα ἐν χαώδει καταστάσει, ὀφείλουσα νὰ ὀργανίσῃ τὴν διοίκησιν τοῦ τόπου, ἠναγκασμένη οὖσα νὰ μεριμνήσῃ περὶ πάντων, δὲν ἠδύνατο νὰ ἀναλάβῃ εὐθὺς καὶ τοῦτο τὸ βάρος τῆς γυναικείας ἐκπαιδεύσεως. Κατὰ πρῶτον ἔστρεψεν ἡ κυβέρνησις τὴν προσοχήν της εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ ἄρρενος φύλου. Περὶ τῆς γυναικείας ἐκπαιδεύσεως ἐπεχείρησαν κατὰ πρῶτον νὰ μεριμνήσωσι ξένοι φιλέλληνες ἐγκαταστάντες ἐν Ἑλλάδι, καὶ δὴ πρῶτος ὁ ἀοίδιμος Χίλλ, ἱδρύσας τὸ ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτοῦ μέχρι τῆς σήμερον ὑπάρχον Παρθεναγωγεῖον. Ἐκ τοῦ σχολείου τούτου ἐξῆλθον αἱ πρῶται πεπαιδευμέναι ἑλληνίδες καὶ αἱ πρῶται δημοδιδασκάλισσαι, ἐφ' ᾧ ἡ Ἑλλὰς αἰωνίως θέλει εὐγνωμονεῖ τῷ ἀοιδίμῳ Χίλλ καὶ τῇ ἀξιοτίμῳ καὶ ἐναρέτῳ συζύγῳ του. Ἀλλὰ τὸ παρθεναγωγεῖον τοῦτο δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιληφθῇ ἄλλως τῆς παρ' ἡμῖν γυναικείας ἐκπαιδεύσεως ἢ ἐν σμικρῷ μέτρῳ. Ἀλλ' ἡ Ἑλλὰς εἶχεν ἀνάγκην μεγάλου, ἑλληνικοῦ, ἐθνικοῦ ἐκπαιδευτηρίου τοῦ θήλεος παρ' ἡμῖν γένους, ἐκπαιδευτηρίου κεκτημένου κῦρος, κεκτημένου χαρακτῆρα τελείως ἑλληνικὸν καὶ δυναμένου νὰ ἐργασθῇ ἐπὶ εὐρυτάτων βάσεων, ἀναλόγως πρὸς τὰς μεγάλας ἀνάγκας αἵτινες ἔμελλον νὰ πληρωθῶσιν. *Ἡ Ἑλλὰς εἶχεν ἀνάγκην μεγάλου γυναικείου Διδασκαλείου*, τὸ ὁποῖον νὰ δώσῃ τῇ Ἑλλάδι καὶ ἅπαντι τῷ ἑλληνισμῷ τῆς Ἀνατολῆς τὰς ἀναγκαίας διδασκαλίσσας, αἵτινες νὰ ἀναλάβωσι τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν τῆς γυναικείας νεολαίας ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος. *Τὸ μέγα τοῦτο ἔργον ἀνέλαβεν ἡ Φιλεκπαιδευτικὴ Ἑταιρεία τῷ 1836*, εἰς ἣν προσῆλθεν ἀρωγὸς ὁ φιλογενέστατος *Ἀρσάκης*, ὁ γενναίως δαπανή-

σας εἰς τὴν ἵδρυσιν τοῦ περικαλλεστάτου Ἀρσακείου, ὅπερ καὶ ὡς κτίριον ἀμιλλᾶται πρὸς τὰ μεγαλοπρεπέστατα καὶ κάλλιστα κτίρια τῆς πρωτευούσης. Τοιουτοτρόπως ἤρξατο ἡ παρ' ἡμῖν ἐκπαίδευσις τοῦ γυναικείου φύλου, καὶ βαίνει ἐκτοτε ἐξαπλουμένη ἀνὰ πᾶσαν τὴν ἐλευθέραν καὶ δούλην Ἑλλάδα, μένοντος πάντοτε κέντρου καὶ κυριωτάτου μοχλοῦ αὐτῆς τοῦ Ἀρσακείου. Διότι καὶ μετὰ τὴν ἔπειτα γενομένην πολλαπλασίασιν τῶν δημοτικῶν σχολείων τῶν συντηρουμένων ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως καὶ τῶν δήμων καὶ μετὰ τὴν ἵδρυσιν τῶν ἄλλων ἀνωτέρων ἰδιωτικῶν παρθεναγωγείων ἐν Ἀθήναις καὶ ταῖς ἐπαρχίαις, καὶ μετὰ τὴν ἵδρυσιν ἀνωτέρου Παρθεναγωγείου ἐν Σμύρνῃ, τοῦ Ζαππείου καὶ τῆς Παλλάδος ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τῶν ἀνωτέρων παρθεναγωγείων καὶ Διδασκαλείων τῆς Θεσσαλονίκης, τῆς Φιλιππουπόλεως καὶ τῆς Ἀδριανουπόλεως, τὸ Ἀρσάκειον μένει πάντοτε τὸ κέντρον καὶ ὁ κυριώτερος μοχλὸς τῆς παρ' ἡμῖν γυναικείας ἐκπαιδεύσεως, διότι καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν αὐτῷ ἐκπαιδευομένων κορασίων εἶναι ἀσυγκρίτως μεγαλείτερος ἢ ἐν παντὶ ἄλλῳ παρθεναγωγείῳ (σήμερον ἐκπαιδεύει ἡ Φιλεκπαιδευτικὴ ἑταιρεία ἐν Ἀθήναις, ἐν Κερκύρᾳ, ὅπου ἱδρύθη δεύτερον Ἀρσάκειον, παράρτημα τοῦ ἐν Ἀθήναις, καὶ ἔν τισιν ἄλλαις σχολαῖς διατηρουμέναις ὑπ' αὐτῆς ἐν Ἀττικῇ, περὶ τὰς 2,000 ὡς ἔγγιστα κοράσια!) καὶ ἕνεκα τῶν ἀφθόνων μέσων, ἅτινα διαθέτει, ἡ διδασκαλία γίνεται τελειοτάτη ἐν αὐτῷ (ἐν τοῖς καταστήμασιν τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας διδάσκουσι καθηγηταί, διδάσκαλοι καὶ διδασκάλισσαι περὶ τοὺς 90), καὶ διότι αἱ διδάσκουσαι ἐν ἅπασι τοῖς ἄλλοις παρθεναγωγείοις ἀνωτέροις καὶ δημοτικοῖς τῆς τε ἐλευθέρας καὶ δούλης Ἑλλάδος ὑπῆρξαν παιδεύματα τοῦ Ἀρσακείου ἢ μαθήτριαι μαθητριῶν αὐτοῦ. Ὥστε μένει πάντοτε ἡ Ἀρσάκειος Σχολὴ ἡ πνευματικὴ μήτηρ ἁπάσης τῆς ἑλληνίδος νεολαίας εἴτε ἀμέσως εἴτε ἐμμέσως. Διὰ ταῦτα θεωρεῖται δικαίως ἡ Ἀρσάκειος Σχολὴ τὸ ἐθνικώτατον καὶ ἐθνωφελέστατον ἐκ πάντων τῶν παρ' ἡμῖν καθιδρυμάτων. Διὰ τοῦτο ἐπὶ τῇ πεντηκονταετηρίδι αὐτοῦ συνεορτάζει μετ' αὐτοῦ πᾶσα ἡ Ἑλλάς. Διὰ τοῦτο ἰδίως τὸ γυναικεῖον φῦλον παρ' ἡμῖν θεωρεῖ καὶ πρέπει νὰ θεωρῇ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἀρσακείου ὡς ἰδίαν ἑαυτοῦ ἑορτήν.

Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς δὲν δύναται ἄλλως ἢ νὰ εὐλογῇ τὰ ὀνόματα πρῶτον μὲν τῶν ἱδρυτῶν τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταρείας καὶ τὸ τοῦ φιλογενεστάτου Ἀρσάκη, εἶτα δὲ καὶ τὰ τῶν μελῶν αὐτῆς καὶ κατὰ καιροὺς Προέδρων καὶ συμβούλων ἐπὶ τῷ ἐθνωφελεστάτῳ αὐτῶν τούτῳ ἔργῳ. Ἡ ἐκπαίδευσις τῆς γυναικὸς ἔχει μεγίστην σημασίαν ἐν τῇ προόδῳ τῶν ἐθνῶν. Πρέπει νὰ ἦναί τις μωρὸς ἢ νὰ σκέπτηται ἐντελῶς ἰδιοτρόπως ἵνα μὴ ἐννοῇ καὶ ὁμολογῇ τοῦτο. Ἡ ἐκπαίδευσις τῆς γυναικὸς εἶναι ἐκπαίδευσις τοῦ λαοῦ. Πεπαιδευμέναι καὶ κ αλῶς ἀνεπτυγμέναι μητέρες μόναι δύνανται νὰ μορφώσωσιν καλῶς τὰ τέκνα των. Εὐτυχῶς σήμερον ἡ ἀνάγκη καὶ ἡ χρησιμότης τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ γυναικείου φύλου δὲν τίθεται ὑπὸ σπουδαίαν ἀμφισβήτησιν. Σήμερον θεωροῦνται δικαίως μωροὶ οἱ λέγοντες· «Ἡ γυνὴ εἶναι περιττὸν νὰ μανθάνῃ γράμματα· τὰ γράμματα φυσιοῦσι τὴν γυναῖκα· τὴν ἀπομακρύνουσιν ἀπὸ τῶν ἁπλῶν ἠθῶν καὶ ἀπὸ τῆς εὐσεβείας· αἱ παλαιαὶ γυναῖκες μὴ γνωρίζουσαι γράμματα ἦσαν καλλίτεραι μητέρες, καλλίτεραι σύζυγοι, καλλίτεραι ἀδελφαί.» Οἱ τοιοῦτοι λόγοι εἶναι φλυαρίαι ἀνθρώπων κακῶς σκεπτομένων, ὀπισθοδρομικῶν καὶ φωτοσβεστῶν, οἵτινες ἅπασαν τὴν νεωτέραν ἀνάπτυξιν οὐ μόνον τῆς Ἑλλάδος ἀλλὰ καὶ ἁπάσης τῆς Εὐρώπης θεωροῦσιν ὥς τι κακόν, καὶ θὰ ἦσαν ηὐχαριστημένοι, ἐὰν ὁ κόσμος ἐπανήρχετο πάλιν εἰς τὸ μεσαιωνικὸν σκότος «εἰς τοὺς παλαιοὺς καλοὺς χρόνους.» Ὄχι! *Ἡ γυνὴ δὲν εἶναι περιττὸν νὰ μανθάνῃ γράμματα.* Τοὐναντίον εἶναι ἀναγκαιότατον. Διότι καὶ ὡς ἄνθρωπος ἡ γυνὴ καὶ ὡς πολῖτις καὶ ὡς σύζυγος καὶ ὡς μήτηρ θὰ ἐκπληρώσῃ κάλλιον τὸν προορισμὸν αὐτῆς, ἐὰν γνωρίζῃ γράμματα, ἢ ἐὰν δὲν γνωρίζῃ. Ὡς ἄνθρωπος ἐν τῇ κοινωνίᾳ, θὰ γνωρίζῃ, ἐὰν ἐκπαιδευθῇ καλῶς, τὰ κοινωνικὰ αὐτῆς καθήκοντα. Ὁ ἄνθρωπος ὁ διὰ τῆς παιδείας πεφωτισμένην διάνοιαν προσκτησάμενος καὶ μορφώσας τὴν καρδίαν του, καὶ οὗτος εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς ἐκπαιδεύσεως τοιοῦτον νὰ καταστήσῃ τὸν παιδευόμενον, εἶναι τελειότερος φυσικῷ τῷ λόγῳ τοῦ ἀπαιδεύτου καὶ ἀμορφώτου. Καὶ ὡς πολῖτις ἡ ἑλληνὶς ἡ δεδιδαγμένη τὴν ἱστορίαν τῆς πατρίδος της, ἡ γνωρίζουσα καὶ τὸ ἀρχαῖον μεγαλεῖον τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς συμφορᾶς τῶν αἰώνων τῆς δουλείας καὶ τὸν ἡρωϊσμὸν τῶν πατέρων ἡμῶν τῶν ἐξεγερθέντων κατὰ τῆς τυραννίας καὶ παραδωσάντων ἡμῖν ἐλευθέραν τὴν πατρίδα, ἡ ἑλληνὶς ἡ γνωρίζουσα τί εἶναι πατρίς, ποῖα τὰ ἐξ αὐτῆς προερχόμενα πολυτιμότατα ἀγαθά, τί ἀξίζει ἡ ἐλευθερία της, ὑπὸ τίνας ὅρους δύναται νὰ εὐδοκιμήσῃ καὶ εὐημερήσῃ καὶ τίνα εἶναι τὰ καθήκοντα παντὸς μέλους τῆς πατρίδος, θὰ ἦναι προδήλως τελειοτέρα τῆς ἀπαιδεύτου καὶ ἀγνοούσης πάντα ταῦτα. Καὶ ὡς σύζυγος πεφωτισμένη οὖσα ἡ γυνὴ θὰ ἦναι καλλιτέρα σύντροφος τοῦ ἀνδρός της ἢ ἡ ἄξεστος καὶ ἀμόρφωτος, ἡ μὴ δυναμένη νὰ ἐννοήσῃ μήτε τὰς σκέψεις τοῦ συζύγου της, μήτε τὰ αἰσθήματα αὐτοῦ, μηδὲ ἱκανὴ οὖσα νὰ συμμερισθῇ καὶ αἰσθανθῇ ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῶν ὑψηλοτέρων ἀσχολιῶν αὐτοῦ. Καὶ ὡς μήτηρ τέλος θὰ ἦναι καλλιτέρα ἡ γυνή, ὅταν γνωρίζῃ τὸ ἔργον τῆς παιδαγωγοῦ, ὅταν δύναται αὐτὴ οὖσα

δεδιδαγμένη καὶ ἀνεπτυγμένη νὰ ἀναπτύξῃ τὰς πνευματικὰς δυνάμεις τῶν τέκνων της, νὰ μεταδώσῃ εἰς αὐτὰ τὰς πρώτας ἀναγκαίας γνώσεις τῶν πραγμάτων καὶ τὰς πρώτας ἀρχὰς τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἠθικῆς ἢ ἐὰν ἦναι ἀπαίδευτος. Τὴν πρώτην ἀνάπτυξιν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ παιδὸς δίδει ἡ γυνή. Αὐτὴ καλλιεργεῖ ἐν αὐτῷ τὰς πνευματικὰς αὐτοῦ δυνάμεις. Αὐτὴ τὸν ἐμπνέει καὶ δίδει αὐτῷ τὴν ὤθησιν καὶ διεύθυνσιν, ἣν θὰ ἀκολουθήσῃ ἔπειτα καθ' ἅπαντα αὐτοῦ τὸν βίον. Καὶ νομίζετε σπουδαίως οἱ τὰ ἀρχαῖα τυφλῶς ἐγκωμιάζοντες, ὅτι ἡ ἀμαθὴς μήτηρ ἡ μὴ γνωρίζουσα τί εἶναι ψυχολογία, ἡ ἔχουσα τὰς παχυλωτέρας προλήψεις περὶ τῶν φυσικῶν φαινομένων, ἡ ἀγνοοῦσα τὴν ἱστορίαν τῆς πατρίδος της, ἡ ἀγνοοῦσα τὴν σημασίαν τῆς πολιτείας καὶ τίνα καθήκοντα ἐπιβάλλονται τῷ πολίτῃ πρὸς αὐτήν, ἡ ἔχουσα συγκεχυμένας ἰδέας περὶ θρησκείας καὶ οὖσα δεισιδαίμων, θὰ δυνηθῇ νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ μέγα ἔργον τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων της κάλλιον τῆς εὐπαιδεύτου γυναικός; Ἐὰν ἰσχυρίζησθε τοῦτο, πράττετε τὸ αὐτό, ὡς εἰ διϊσχυρίζεσθε, ὅτι ὁ τυφλὸς βλέπει κάλλιον τοῦ ἔχοντος ὑγιεῖς τοὺς ὀφθαλμούς του, ἢ ὅτι μὲ γυμνοὺς ὀφθαλμοὺς βλέπει τις ἀπώτερον ἢ μὴ ὀφθαλμοὺς ὡπλισμένους διὰ τηλεσκοπίου. Διότι διὰ τῆς παιδείας φωτιζόμενον καὶ ἐνισχυόμενον τὸ νοερὸν ὄμμα τῆς ψυχῆς καθίσταται ἱκανὸν νὰ διαβλέπῃ τὴν φύσιν καὶ οὐσίαν τῶν πραγμάτων, ὧν μόνον τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν βλέπουσιν οἱ φυσικοὶ τοῦ σώματος ὀφθαλμοί. Τὴν σελήνην βλέπει καὶ ὁ ἀπαίδευτος ἄνθρωπος, βλέπει καὶ ὁ ἔχων ἀστρονομικὰς γνώσεις· ἀλλ' ἑνῷ διὰ τὸν πρῶτον εἶνε φῶς τι ἐν οὐρανῷ ἀκατανόητον, ἴσως μέγας τις φανός, διὰ τὸν δεύτερον εἶναι τὰ περὶ τῆς σελήνης, τὰ περὶ τῶν κινήσεων καὶ τῆς φυσιολογικῆς αὐτῆς καταστάσεως τοσοῦτον γνωστὰ ὅσον τὰ περὶ ἀπομεμακρυσμένης τινὸς χώρας τῆς ὑφηλίου αὐτῆς. Ἡ παιδεία καθιστᾷ ἡμᾶς ἱκανοὺς ὁπλίζουσα ὡς διὰ τηλεσκοπίου νὰ ἴδωμεν ἐν τῷ σύμπαντι ἀπώτερον καὶ ἀκριβέστερον ἢ ὅσον φθάνει ὁ φυσικὸς ἡμῶν ὀφθαλμός. Ὄχι! *Τὰ γράμματα δὲν φυσιοῦσι τὴν γυναῖκα.* Ἂν τινες, οὐ μόνον γυναῖκες ἀλλὰ καὶ ἄνδρες, μανθάνοντες ὀλίγα γράμματα φυσιοῦνται καὶ ἀλαζονεύονται, τούτου αἴτια εἶναι ἡ κουφότης των, οὐχὶ τὰ γράμματα. Τὰ γράμματα τοὐναντίον τὰ φωτίζοντα τὸν ἄνθρωπον καὶ ἱκανὸν αὐτὸν καθιστῶντα νὰ γνωρίζῃ τί εἰξεύρει καὶ τί ἀγνοεῖ, τὰ δεικνύοντα αὐτῷ τὴν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν καὶ τὸ ἄπειρον πλῆθος τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀγνοουμένων πραγμάτων, τὰ πείθοντα αὐτὸν ἀνὰ πᾶν βῆμα, ὅτι ἐλάχιστα εἶναι τὰ ὑπ' αὐτοῦ γινωσκόμενα παραβαλλόμενα πρὸς τὰ ἄγνωστα αὐτῷ μένοντα, ἐμπνέουσιν αὐτῷ ταπεινοφροσύνην. Διὰ τοῦτο ὁ σοφώτατος τῶν ἑλλήνων ἔλεγεν, ὅτι ἐν γνωρίζει, ὅτι οὐδὲν οἶδεν. Ἡ ἀμάθεια τοὐναντίον καθιστᾷ τοὺς ἀνθρώπους θρασυτέρους, προπετεστέρους καὶ αὐθαδεστέρους. Ὁ πεπαιδευμένος εὐκόλως ἐπέχει νὰ ἐκφράσῃ γνώμην περὶ πραγμάτων, περὶ ὧν ὁ ἀπαίδευτος ἀποφαίνεται εὐκολώτατα καὶ ὡς ἐκ τρίποδος. Εἶναι πλάνη λοιπὸν τὸ νομίζειν, ὅτι τὰ γράμματα φυσιοῦσιν. Ἡ κοῦφος καὶ ἀλαζὼν γυνὴ δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ μάθῃ γράμματα, ὅπως γίνῃ τοιαύτη. Ἤτο τοιαύτη καὶ πρὸ τῆς ἐκπαιδεύσεως. Μήπως δὲν ἔχομεν παραδείγματα ἀμαθεστάτων γυναικῶν πεφυσιωμένων καὶ καυχωμένων ἐπὶ τῷ πλούτῳ αὐτῶν ἢ ἐπὶ τῇ ὡραιότητί των; Ὄχι! *Τὰ γράμματα δὲν ἀπομακρύνουσιν ἀπὸ τῶν ἁπλῶν ἠθῶν, ἀπὸ τῆς εὐσεβείας.* Ἡ παιδεία δὲν διδάσκει τὴν ἔκλυσιν τῶν ἠθῶν καὶ τὴν ἀσέβειαν. Ἄπαγε τῆς βλασφημίας! Τῆς παιδείας καὶ ἀληθοῦς σοφίας βάσις εἶναι ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, ὡς λέγει καὶ ἡ Γραφή. Καὶ πάντων δὲ τῶν νεωτέρων παιδαγωγῶν καὶ τῶν περὶ παιδείας καὶ παιδαγωγήσεως γραψάντων γερμανῶν, γάλλων, ἄγγλων καὶ λοιπῶν εὐρωπαίων σοφῶν ἀπὸ τοῦ Πεσταλότση μέχρι τοῦ Ἐρβάρτου γνώμη εἶναι ὅτι σκοπὸς κύριος τῆς ἐκπαιδεύσεως εἶναι ἡ ἐπὶ ὑγιῶν θρησκευτικῶν καὶ ἠθικῶν βάσεων μόρφωσις τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀνθρώπου. Τοῦτο ἐπιδιώκει καὶ ἡ παιδεία παρ' ἡμῖν. Τὰ μεμονωμένα παραδείγματα ἀνθρώπων ἐγγραμμάτων, οἵτινες βιοῦσι βίον ἄσωτον καὶ δεικνύουσιν ἀσέβειαν πρὸς τὰ θεῖα, δὲν πρέπει νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν, ὥστε νὰ ὑβρίζηται καὶ κατακρίνηται ἡ παιδεία ἐν γένει, καὶ ἡ παρ' ἡμῖν ἰδίως. Οἱ λόγιοι παρ' ἡμῖν εἶναι ἀληθές, ὅτι ἕνεκα τῆς κακῆς καταστάσεως τῆς ἐξωτερικῆς λατρείας (ἣν οὐ μόνον δὲν ἐφρόντισαν οἱ ἁρμόδιοι νὰ ἀνυψώσωσιν εἰς τὴν πρέπουσαν τοῖς σημερινοῖς χρόνοις καὶ τῇ σημερινῇ ἀναπτύξει περιωπὴν ἀλλὰ καὶ ἐζήτησαν νὰ ἐμποδίσωσι καὶ πᾶσαν παρ' ἄλλων γενομένην ἀπόπειραν πρὸς τοῦτο), δεικνύουσιν ἀδιαφορίαν τινὰ πρὸς τὴν τήρησιν τῶν ἐξωτερικῶν τῆς θρησκείας τύπων, ἀλλ' ἐν τούτοις θὰ ἦτο ἄδικον καὶ ἐσπευσμένον νὰ συμπεράνῃ τις ἐντεῦθεν καὶ νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι ἵστανται καὶ μακρὰν τοῦ πνεύματος τοῦ χριστιανισμοῦ ἢ τῶν ἀρχῶν αὐτοῦ. Ἀθέους ἢ κεκηρυγμένους καὶ συστηματικοὺς ἐχθροὺς τοῦ χριστιανισμοῦ μεταξὺ τῶν λογίων ἡμῶν ἢ οὐδόλως ἢ σπανιώτατα θὰ ἀπαντήσῃ τις. Οἱ πλεῖστοι αὐτῶν τὰς βάσεις τοῦ χριστιανισμοῦ, τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ἠθικήν του σέβονται καὶ τηροῦσι πλειότερον ἢ πολλοὶ τῶν ἀγραμμάτων, οἵτινες ἀκριβέστατα καὶ ἀνελλιπέστατα τηροῦσι μηχανικῶς τὴν ἐξωτερικὴν τῆς θρησκείας λατρείαν. Ὅσον ἀφορᾷ μάλιστα τὰς παρ' ἡμῖν πεπαιδευμένας γυναῖκας, οὐδέποτε ἠκούσθη, ὅτι τις τούτων ἔδειξεν ἀδιαφορίαν ἢ ἔχθραν πρὸς τὴν θρησκείαν. Τὸ

γυναικεῖον φῦλον παρ' ἡμῖν ἐξακολουθεῖ ἔχον ζῆλον πρὸς τὴν θρησκείαν, καὶ μαρτύριον τούτου εἶναι οἱ ναοὶ ἡμῶν, οἵτινες εἶναι πάντοτε πλήρεις ἐξ αὐτοῦ· ὥστε καὶ ἡ μορφὴ αὕτη κατὰ τῆς γυναικείας ἐκπαιδεύσεως εἶναι ἄδικος καὶ ἀβάσιμος. Ἡ ἀληθὴς παιδεία οὐ μόνον δὲν ἀπομακρύνει ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ προσεγγίζει εἰς αὐτόν. Διότι ὅσον τις σπουδάζει, τόσον εὐσεβέστερος γίνεται, καθόσον κατανοεῖ πλειότερον τὴν σοφίαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ τὸ κατάδηλον ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ. Οὐδεὶς ἦτο θεοσεβέστερος τοῦ Νεύτωνος, ὅστις ἀνερευνῶν τοὺς νόμους τῆς κινήσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων καὶ καθ' ἑκάστην παρατηρῶν τὴν ἀπειρίαν τῶν ἀστέρων καὶ τὴν ἁρμονίαν τοῦ σύμπαντος ἦτο τοσοῦτον πλήρης εὐλαβείας πρὸς τὸν Θεόν, ὥστε καὶ μόνον προφέρων τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἀπεκάλυπτεν ὡς γνωστὸν τὴν κεφαλήν του. Μήπως ὁ Σωκράτης δὲν ἦτο πλήρης εὐλαβείας πρὸς τὸ δαιμόνιον τὸ ὁδηγοῦν αὐτόν; Μήπως ὁ Πλάτων δὲν ἦτο θρησκευτικώτατος; Μήπως ὁ Πυθαγόρας δὲν ἐσέβετο μεγάλως τὸ θεῖον; Ποῦ εὗρον οἱ ἐχθροὶ τῶν γραμμάτων, ὅτι ἡ παιδεία ἀπομακρύνει ἀπὸ τῆς θρησκείας; Ὡς πρὸς δὲ τὰ ἤθη παρατηροῦμεν, ὅτι σπανίως θὰ ἴδῃ τις ἄνθρωπον ἀληθῶς πεπαιδευμένον, εἴτε ἄνδρα εἴτε γυναῖκα, περιπίπτοντα εἰς τὰ φοβερὰ ἐκεῖνα καὶ βαρύτατα ἐγκλήματα, εἰς ἃ καθ' ἑκάστην περιπίπτουσι οἱ ἄνευ πάσης μορφώσεως ἄνθρωποι. Ἐρωτήσατε τὰ δικαστήρια, ἐρωτήσατε τὰς περὶ κακουργοδικείων στατιστικὰς καὶ θὰ ἴδητε, ὅτι οἱ ἀγράμματοι εἶναι ἀσυγκρίτως ἐπιρρεπέστεροι εἰς τὰ ἐγκλήματα. Ἡ παιδεία δὲν φωτίζει μόνον τὴν διάνοιαν, ἀλλὰ μορφοῖ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καὶ τὸ ἦθος. Τὰ σχολεῖα ἡμῶν παραλαμβάνοντα τοὺς μαθητὰς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τελείως ἠθικῶς ἀμορφώτους, δὲν καθιστῶσι μὲν βεβαίως αὐτοὺς ἀγγέλους, ἀλλ' ὅπως δήποτε ἐξημερόνουσι καὶ ἐξευγενίζουσί πως αὐτούς. Ἡ γυνὴ ἡ λαβοῦσα μόρφωσιν δυσκολώτερον θὰ παρεκτραπῇ καὶ θὰ διακυβεύσῃ τὴν ὑπόληψίν της καὶ θὰ ἐκπέσῃ ἢ ἡ ὅλως ἀμαθὴς ἢ μᾶλλον εὐπρόσβλητος οὖσα ὑπὸ τοῦ ἐγκλήματος καὶ μᾶλλον εὐχείρωτος ὑπὸ τῆς κακοηθείας. Ἡ παιδεία δίδουσα καθαρὰν γνῶσιν τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς τιμῆς, ὁπλίζει τὴν γυναῖκα κατὰ τῶν πειρασμῶν τοῦ κόσμου καὶ τῆς κακίας. Τέλος ὄχι! *Δὲν ἦσαν μόναι αἱ παλαιότεραι ἑλληνίδες καλαὶ μητέρες, ἀδελφαὶ καὶ σύζυγοι.* Καὶ αἱ νῦν ἑλληνίδες αἱ λαβοῦσαι τὴν μόρφωσίν των ἐν τῷ Ἀρσακείῳ καὶ τοῖς ἄλλοις σχολείοις ἡμῶν πρὸς τῇ ὑπεροχῇ ὡς πρὸς ἐκείνας κατὰ τὴν διανοητικὴν μόρφωσιν εἶναι κατὰ τὸ ἦθος ἐπίσης καλαὶ μητέρες, εἶναι ἐπίσης καλαὶ ἀδελφαί, εἶναι ἐπίσης καλαὶ σύζυγοι. Ἡ ἑλληνικὴ οἰκογένεια, ἧς κέντρον ἡ γυνή, εἶναι καὶ τὴν σήμερον, ὡς ἄλλοτε, παράδειγμα χρηστῆς οἰκογενείας. Οὐδεὶς λαὸς ἔχει τὸ οἰκογενειακὸν πνεῦμα ὅσον ὁ ἑλληνικός. Ἡ ἑλληνὶς καὶ σήμερον ἀγαπᾷ τὰ τέκνα της, ἀγαπᾷ τοὺς ἀδελφούς της, ἀγαπᾷ τὸν σύζυγόν της καὶ εἶναι ἱκανὴ νὰ θυσιάσῃ ἑαυτὴν χάριν αὐτῶν, ὡς τοῦτο βλέπομεν καθ' ἑκάστην ἐν ἀσθενείαις καθ' ἃς δεικνύουσι καὶ νῦν αἱ ἑλληνίδες καταπληκτικὰ παραδείγματα αὐταπαρνήσεως καὶ αὐτοθυσίας ὑπὲρ τῶν οἰκείων των. Ἡ ἔκλυσις τῶν ἠθῶν τῶν γυναικῶν ἐν Ἰταλίᾳ, Γαλλίᾳ, Ἱσπανίᾳ, Ῥουμανίᾳ καὶ Ῥωσσίᾳ καὶ ταῖς ἄλλαις χώραις τῆς Εὐρώπης εἶναι ἄγνωστος παρ' ἡμῖν παρὰ πάσας τὰς μεμψιμοιρίας πολλῶν ὑπερβολικῶν καὶ ὑπεραυστηρῶν κριτῶν τῶν ἡμετέρων πραγμάτων περὶ φοβερᾶς δῆθεν ἐξαχρειώσεως τῶν ἠθῶν ἡμῶν. Τὰ ὀλίγα παρ' ἡμῖν παραδείγματα διαφθορᾶς γυναικῶν δὲν εἶναι ἱκανὰ νὰ διαψεύσωσι τὴν ἀλήθειαν περὶ τῆς πασιγνώστου χρηστότητος τῶν ἑλληνίδων.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἐξελεγχθέντων περιφρονητῶν τῆς γυναικείας ἐκπαιδεύσεως εἶναι καὶ ἄλλοι τινὲς εὐάριθμοι παρ' ἡμῖν, ἐλαφροὶ καὶ ὑλιστικώτερον φρονοῦντες, οἵτινες λέγουσι· «Τί θέλει τὰ γράμματα ἡ γυνή; Ἀρκεῖ νὰ γνωρίζῃ νὰ ᾄδῃ, νὰ εἰξεύρῃ χορὸν καὶ νὰ λαλῇ ξένην τινὰ γλῶσσαν, ἵνα ἦναι ἀρεστή. Τὰ λοιπὰ εἶναι περιττά». Ὦ τῆς ἐλαφρότητος! Καὶ λοιπὸν *ἡ γυνὴ δὲν ἔχει ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἄλλον ὑψηλότερον καὶ σπουδαιότερον προορισμὸν ἢ μόνον νὰ ἀρέσῃ;* Τόσον καταβιβάζετε τὴν γυναῖκα, ὥστε νὰ κατατάσσητε αὐτὴν εἰς τὰ ἁπλᾶ μέσα τῶν διασκεδάσεων καὶ ἀπολαύσεών σας; Ἡ γυνὴ δὲν εἶναι ἄνθρωπος, ὃν λογικόν, ἔχον τὸν κοινὸν προορισμὸν παντὸς ἀνθρώπου, ἀσχέτως πρὸς τὸ γένος, τὸν προορισμὸν νὰ τελειοποιηθῇ, νὰ ἀναπτύξῃ τὰς πνευματικὰς αὐτῆς δυνάμεις, νὰ ὑψωθῇ πρὸς τὴν ἀλήθειαν, νὰ ἐμπνευσθῇ τὸ ἀγαθόν, νὰ μυηθῇ εἰς τὴν ἀγάπην πρὸς τὸ θεῖον, πρὸς πᾶν ὅ,τι μέγα, ὑψηλὸν καὶ ὡραῖον; Δὲν ἔχει ἡ γυνὴ ὡς πολῖτις καθήκοντα πρὸς τὴν πατρίδα της, τῆς ὁποίας διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ἀγνοῇ τὴν ἱστορίαν, καὶ περὶ τῶν πρὸς τὴν ὁποίαν καθηκόντων πρέπει νὰ ἔχῃ καθαρωτάτην ἔννοιαν; Δὲν ἔχει καθήκοντα συζύγου, συντρόφου δηλ. καὶ βοηθοῦ καὶ συνοδοιπόρου τοῦ ἀνδρός της ἐν τῷ πλήρει θλίψεων καὶ δυσχερειῶν τούτῳ βίῳ, τὰ ὁποῖα μόνον καλῶς πεπαιδευμένη δύναται νὰ ἐκπληρώσῃ; Δὲν ἔχει ἡ γυνὴ καθήκοντα μητρός, τὰ ὁποῖα εἶναι σπουδαιότατα καὶ ἱερώτατα καὶ τὰ ὁποῖα μόνον μεμορφωμένη δύναται νὰ ἐκτελέσῃ καλῶς; Πῶς; Ἐσκέφθητε τὸ μέγεθος τῆς ἐλαφρότητος, ὅταν ἰσχυρίζησθε, ὅτι ἡ γυνὴ εἶναι προωρισμένη μόνον, ἵνα ἀρέσῃ;

Καταδείξαντες ἐν τοῖς ἀνωτέρω τὸ ἄτοπον τῆς γνώμης τῶν περιφρονούντων ἢ μὴ ἐκτιμώντων τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν γυναικῶν, καταδείξαμεν

ἐμμέσως τὴν ἀξίαν τῆς γυναικείας ἐκπαιδεύσεως καὶ ἐπλέξαμεν ἀσθενῶς τὸ ἐγκώμιον αὐτῆς. Ἀπεδείχθη ὅτι ἡ ἐκπαίδευσις τῆς γυναικὸς εἶναι ἀναγκαιοτάτη καὶ ὅτι ἄνευ αὐτῆς εἶναι ἀδύνατος ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἐθνῶν ὡς καὶ ἡ πρόοδος αὐτῶν. Διὰ ταῦτα αἰσθάνεται σήμερον βαθυτάτην εὐγνωμοσύνην ὁλόκληρον τὸ ἔθνος ἡμῶν πρὸς τὸ Ἀρσάκειον τὸ κυριώτατον τοῦτο ἵδρυμα τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν γυναικῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ συγχαίρει αὐτῷ ἐπὶ τῇ πεντηκονταετηρίδι του. Ἡ χαρὰ αὕτη τοῦ ἑλληνικοῦ κοινοῦ εἶναι ἄδολος καὶ πλήρης, καθόσον μάλιστα εἶναι πεπεισμένον ὅτι *ἐν τῷ Ἀρσακείῳ ἐδίδετο καὶ δίδεται καὶ νῦν ἀνατροφὴ ὄντως χριστιανικὴ καὶ ἑλληνική.* Ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία πάντοτε ἐτιμᾶτο ἐν ταῖς σχολαῖς τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας, ὁ δὲ κύριος σκοπὸς τῆς ἐκπαιδεύσεως ἦτο ἡ μόρφωσις καλῶν χριστιανῶν γυναικῶν. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ θρησκευτικὰ καθήκοντα τῶν μαθητριῶν ἐτελοῦντο πάντοτε καὶ τελοῦνται ἀκριβέστατα, καὶ ἡ προσευχὴ συνοδεύει καὶ ἁγιάζει τὸν βίον τῶν μαθητριῶν ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας γινομένη τακτικῶς καὶ κατὰ τὴν ἔγερσιν ἀπὸ τοῦ ὕπνου καὶ ἀρχομένων τῶν μαθημάτων καὶ κατὰ τὸ δεῖπνον καὶ κατὰ τὴν εἰς ὕπνον ἀπέλευσιν αὐτῶν, καὶ τὰς κυριακὰς καὶ ἑορτὰς ἐκκλησιάζονται τακτικώτατα αἱ μαθήτριαι ἐν τῷ ναῷ τῆς σχολῆς. Οὐδέποτε διὰ τοῦτο ἠκούσθη μαθήτρια τοῦ Ἀρσακείου ἀσεβοῦσα καὶ ὑβρίζουσα τὰ θεῖα. Τοὐναντίον διεκρίνοντο πάντοτε καὶ διακρίνονται αἱ μαθήτριαι αὐτοῦ ἐπὶ τῇ εὐσεβείᾳ αὐτῶν. Ἐπίσης καὶ ὁ ἑλληνικὸς χαρακτὴρ τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ Ἀρσακείου ἦτο πάντοτε καὶ εἶναι κατάδηλος. Τὰ κατὰ καιροὺς συμβούλια μετὰ τῶν προέδρων αὐτῶν, αἱ διευθύντριαι, οἱ ἔφοροι, οἱ καθηγηταί, οἱ διδάσκαλοι καὶ αἱ διδασκάλισσαι τοῦ Ἀρσακείου πάντοτε οὐδεμίαν περίστασιν παρέλειπον ἵνα ἐμπνέωσι τὸ αἴσθημα τῆς φιλοπατρίας εἰς τὰς ἐκτρεφομένας καὶ ἐκπαιδευομένας ἐν αὐτῷ νέας. Τὰ ἐθνικὰ ᾄσματα ἦσαν καὶ εἶναι ἡ τροφὴ καὶ ἡ τέρψις τῶν μαθητριῶν. Ἐν γένει τὸ πνεῦμα τῆς φιλοπατρίας πνέει ἐν παντὶ τῷ βίῳ τοῦ λαμπροῦ τούτου ἱδρύματος. Διὰ τὴν χριστιανικὴν λοιπὸν ταύτην καὶ ἑλληνικὴν ἀγωγὴν τὴν ἐν τῷ Ἀρσακείῳ διδομένην ἡ χαρὰ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐπὶ τῇ ἑορτῇ αὐτοῦ εἶναι δίκαιον νὰ ἦναι ἀμέριστος καὶ ἀνεπιφύλακτος.

Ἡ *χαρὰ* δὲ αὕτη *ἐπὶ τῇ πεντηκονταετηρίδι* τοῦ Ἀρσακείου δικαίως *δὲν περιορίζεται μόνον ἐντὸς τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος, ἀλλ' ἐκτείνεται καὶ ἐκτὸς αὐτῆς, πανταχοῦ ὅπου ὑπάρχει ἑλληνισμός,* διότι ὅσα ἀγαθὰ ἀπηριθμήσαμεν ἀνωτέρω προελθόντα ἐκ τοῦ Ἀρσακείου, δὲν περιωρίσθησαν μόνον εἰς τοὺς ἐλευθέρους Ἕλληνας, ἀλλ' ἐπεξετάθησαν καὶ εἰς τοὺς δούλους. Ἡ Ἀρσάκειος ὑπῆρξε διὰ τοῦτο πάντοτε πανελλήνιον καθίδρυμα. Δὲν ὑπάρχει σχεδὸν οἰκογένεια τοῦ ἀπανταχοῦ ἑλληνισμοῦ δούλου καὶ ἐλευθέρου, ἥτις νὰ μὴ ὀφείλῃ τὴν ἐκπαίδευσιν μελῶν της εἰς αὐτήν. Μέχρι προ μικροῦ χρόνου τὰ σχολεῖα τῆς ἑλληνικῆς ἀνατολῆς ἐλάμβανον τὰς διδασκαλίσσας των ἐκ τοῦ Ἀρσακείου καὶ αἱ κόραι τῶν ἀπανταχοῦ ὁμογενῶν ἐν αὐτῷ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐλάμβανον τὴν ἀνωτέραν εὐπαίδευσίν των. Καὶ νῦν δὲ ὅτε προχωρησάσης τῆς γυναικείας ἐκπαιδεύσεως ἐν Τουρκίᾳ μεταξὺ τῶν ὁμογενῶν ἡμῶν ἱδρύθησαν καὶ ἐκεῖ ἀνώτερα παρθεναγωγεῖα καὶ διδασκαλεῖα διδασκαλισσῶν οὐκ ὀλίγαι νέαι ἐκ τῆς δούλης Ἑλλάδος ἐκπαιδεύονται ἐν τῷ Ἀρσακείῳ καὶ οὐκ ὀλίγαι ἀπόφοιτοι αὐτοῦ μεταβαίνουσιν εἰς τὴν ἀνατολὴν ἔτι καὶ νῦν ὡς διδάσκαλίσσαι καὶ διαδίδουσι τὰ ἑλληνικὰ φῶτα εἰς αὐτήν. Τὸ Ἀρσάκειον ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην παρέσχεν ἀνυπολογίστους ὑπηρεσίας τῷ ἔθνει, ἡ δὲ ἑλληνικὴ κυβέρνησις μετὰ σύμπαντος τοῦ Ἑλληνισμοῦ ᾐσθάνθη τοῦτο πάντοτε καὶ ἀνεγνώρισε. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον αἱ ὑπηρεσίαι αὗται ὑπῆρξαν σπουδαῖαι, ὅσῳ διὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν γυναικῶν εὐκολώτερον εἰσήχθη πολλαχοῦ εἰς τὰς οἰκογενείας ἀλλογλώσσων ἑλληνικῶν χωρῶν ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἥτις ἄνευ τοῦ μέσου τούτου θὰ ἔμενεν ἄγνωστος αὐταῖς ἐπὶ μεγίστῃ ἐθνικῇ ζημίᾳ. Ἀλλαχοῦ πάλιν ὅπου ὑπῆρχεν ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἀλλ' ἐκινδύνευεν, ἐσώθη διὰ τῶν μαθητριῶν καὶ διδασκαλισσῶν τοῦ Ἀρσακείου. Χῶραι ὁλόκληροι κατὰ ταῦτα ἤθελον ἀπαλλοτριωθῇ τοῦ ἑλληνισμοῦ ἄνευ τῶν τροφίμων τοῦ Ἀρσακείου τῶν κατ' ἔτος ἐπὶ πεντηκονταετηρίδα ἤδη διασπειρομένων εἰς τὴν ἀνατολὴν ὡς διδασκαλισσῶν καὶ μητέρων. Διὰ πάντα τὰ ἀνωτέρω τὴν στιγμὴν ταύτην ὁ ἀπανταχοῦ ἑλληνισμὸς ἐλεύθερος καὶ δοῦλος εὐγνωμονῶν συγχαίρει τῷ Ἀρσακείῳ.

Ναί! *Χαῖρε, ὦ Ἀρσάκειος Σχολή!* Πανηγύρισον τὴν πεντηκονταετηρίδα τοῦ βίου σου χαίρουσα μετὰ τῆς πεποιθήσεως, ὅτι προσήνεγκας κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον τὰς μεγίστας ἐκδουλεύσεις εἰς τὸ ἔθνος. Ἡ ἐκπαίδευσις τῆς νεωτέρας ἑλληνίδος εἶναι ἔργον σου, ἐφ' ᾧ δύνασαι νὰ καυχᾶσαι. Τὸ ἀπανταχοῦ ἔθνος διὰ τοῦτο ἐπικροτεῖ εἰς τὴν πανήγυρίν σου, αἱ δὲ εὐλογίαι τοῦ πανελληνίου τὴν ἡμέραν ταύτην σὲ καλύπτουσιν. Εἴθε ἡ θεία Πρόνοια νὰ σὲ ἔχῃ πάντοτε ὑπὸ τὴν σκέπην της. Εὐχαρίστησον τὸν Θεόν, διότι σὲ ἠξίωσε καὶ σὲ ἱκάνωσε ἵνα ἐργασθῇς μέχρι τοῦδε τοσοῦτον ὠφελίμως, καὶ παρακάλεσον τὸν Παντοδύναμον καὶ Πανάγαθον νὰ σὲ ἐνισχύσῃ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἐπὶ ἑκατονταετηρίδας νὰ ἐξακολουθήσῃς τὸ ὑψηλὸν ἔργον σου πρὸς δόξαν τοῦ ἑλληνισμοῦ!

Α. Διομηδης Κυριακος.

ΑΡΣΑΙΟΝ

ΤΟ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΝ

Τὴ σιγαλιὰ τῶν τοίχων σου δὲν φτάνει νὰ χαλάσῃ
Τοῦ κόσμου τ' ἀναγάλλιασμα, τὸ βούϊσμα, κ' ἡ ἔννοια.
Καὶ κρύβεις ἀπὸ ταῖς 'ματιαῖς τὴν ἀνθισμένη πλάσι,
Κάθε σμαράγδινη ἐμμορφιὰ μὲ βάθη ζαφειρένια.

Ἡ ὄψι σου ἡ ἐρημικὴ σὲ δείχνει μοναστῆρι,
Καὶ 'μοιάζουν 'σὰν καλόγρηες ὅσαις ἀγναῖς παρθέναις
Κρατοῦνε πάντα ὑπήκοαις οἱ σκοτεινοὶ σου γύροι,
Δίχως νὰ ζοῦν γονατιστὰ σὲ ράσο τιλυγμέναις.

Ἀλλὰ γιὰ 'σένα εἶν' ἡ χαραὶς κ' ἡ ἔννοιαις ὁποῦ βγαίνουν
'Απ' τὰ καλὰ μαθήματα κι' ἀπ' τὰ σοφὰ βιβλία,
Καὶ μέσα σου μοσχοβολοῦν αἰώνια κι' ἀνασταίνουν,
Χρυσὸς καρπὲς ἡ προκοπή, κι' ἄνθος λευκὸ ἡ φιλία!

Ὦ ναί! τὴν ἀγιωσύνη σου καμμιὰ ἐκκλησιὰ δὲν ἔχει,
Κανένας κῆπος καρπερή, 'σὰν τὴ 'δική σου, νιότη!
Λαχτάριζε γιὰ κάθε νιὰ ὁποῦ 'ς ἐσὲ προστρίχει,
Θρέφ' της 'σὰ' δέντρο τὴ καρδιά, διῶξε ἀπ' τὸ νοῦ τὰ σκότη.

Πές της, ἂν εἶνε ὁλόμμορφο 'ς τοὺς κάμπους ἐκεῖ κάτου
Τὸ στάχυ ποῦ ξανθό, ψηλό, βεργολιγάει τ' ἀγέρι,
Φτωχοί, τί νὰ τὴν κάμουμε τὴ ζηλευτὴ θωριά του
Πρὸ τοῦ σιτάρι θεριστῆ, πρὸ τοῦ ψωμὶ μᾶς φέρῃ;

Πές της, ἐκεῖ ποῦ κάθεται 'ς τὸν Ὅμηρο σκυμμένη,
Ποιὸς εἶν' ὁ μόνος στοχασμὸς ποῦ πρέπει πάντα νἄχῃ:
Ὄχ' ἡ ὡραία, λιγόμαλη καὶ 'ντροπιασμένη 'Ελένη,
'Αλλ' ἡ περήφανη, πιστή, πολύπαθη 'Ανδρομάχη.

Πές τί γυναῖκες ἄστραψαν καὶ 'ς τὰ στερνὰ ἐδῶ πέρα
'Σ τὸ Μισολόγγι τὸ λαμπρό, 'ς τὸ δοξασμένο Σοῦλι,
Καὶ βγάλε την δασκάλισσα, γυναῖκα καὶ μητέρα.
Μ' ἐσένα ζοῦν οἱ ἐλεύθεροι κ' ἐλπίζουνε οἱ δοῦλοι!

Τοῦ Γένους τὸ σταυρακετὸ μ' ἀστραφτερὸ τὸ μάτι,
Μὲ τὰ φτερούγια ὁλάνοικτα κορωνά σου τὸν εἶδα!
Ὦ! πέρνε κάθε κόρη μας, τῆς παρθενιᾶς παλάτι,
Καὶ κάνε την βασίλισσα, ποῦ θὲ νὰ εἰπῇ *Ἑλληνίδα!*

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΜΑΡΘΑΣ

Διήγημα

Οἱ σημερινοὶ νέοι δυσκόλως δύνανται νὰ φαντασθῶσιν ὁποῖαι ἦσαν, προτοῦ αὐτοὶ γεννηθῶσιν, αἱ ἤδη ἀκμάζουσαι πόλεις τῆς Ἑλλάδος. Οὕτω ἡ Σύρα ἔχει σήμερον ἀμαξιτὰς ὁδούς, εἰς δὲ τὴν πλατεῖαν Λεωτσάκου, τὴν κοινῶς *Πλαταῖαν*, εὑρίσκει τις σταθμευούσας ἁμάξας μὲ δύο ἵππους, καὶ μάλιστα (ὦ τοῦ θαύματος,) γίνεται ἤδη λόγος περὶ κατασκευῆς σιδηροδρόμου μεταξὺ τῆς πόλεως καὶ τῶν ἐξοχῶν τῆς νήσου! Καὶ ὅμως δύο ἀδελφοὶ γνωστοί μου, πρεσβύται ἀμφότεροι τὴν σήμερον, ἐνθυμοῦνται τὸν θαυμασμόν των ὅτε, πρὸ πεντήκοντα ἐτῶν, μεταβάντες ἐξ Ἑρμουπόλεως εἰς Ἀθήνας συνήντησαν εἰς τὸν πρῶτον ἐκεῖ περίπατόν των τὴν βασίλισσαν Ἀμαλίαν ἔφιππον.

— Μητέρα, ἀνεφώνησεν ὁ νεώτερος ὅτε ἐπέστρεψαν εἰς τὴν οἰκίαν, μητέρα, εἶδα τὴν βασίλισσαν ἐπάνω εἰς ἕνα ὡραῖον γαΐδαρον!

— Δὲν ἦτο γαΐδαρος, ὑπέλαβε περιφρονητικῶς ὁ μεγαλείτερος, ἦτο μουλάρι.

Δὲν ἦσαν ὅλως ἀξιόμεμπτοι καὶ οἱ δύο διὰ τὴν ἀτέλειαν τῶν γνώσεών των περὶ τὴν ζωολογίαν. Ἵππος δὲν ὑπῆρχε τότε εἰς Σύραν, δὲν εἶχον δὲ ἴδει οὔτε ζωγραφιστὸν τοιοῦτον, καθόσον οἱ παῖδες τότε δὲν ἐλάμβανον ὡς δῶρα οὔτε βιβλία μετ' εἰκονογραφιῶν, οὔτε παίγνια καλλιτεχνικὰ καθὼς σήμερον.

Ἀλλ' ἐὰν ὑπελείπετο τῆς πρωτευούσης ὡς πρὸς ἵππους καὶ ἁμάξας νομίζω ὅμως ὅτι οὐδεμίαν τῆς Ἑλλάδος πόλιν ἀδικῶ λέγων ὅτι ἡ Ἑρμούπολις προηγήθη τῶν λοιπῶν εἰς τὸν ἐξευρωπαϊσμόν. Αἱ Ἀθῆναι ἦσαν πλήρεις ἔτι φουσταναλοφόρων, ὅτε πάντες σχεδὸν οἱ Ἑρμουπολῖται, οἱ ὁπωσδήποτε διασκελίσαντες τὰς πρώτας βαθμίδας τῆς κοινωνικῆς κλίμακος, ἐφόρουν φραγκικά. Τὸ ἱστορικὸν καφενεῖον τῆς Ὡραίας Ἑλλάδος ἦτο τὸ μόνον συνεντευκτήριον τῶν κατοίκων τῆς πρωτευούσης, (ἐκτὸς τῶν λογίων, οἵτινες κατὰ προτίμησιν ἀντήλλασσον τὰς ἰδέας των ἐντὸς προνομιούχων τινῶν φαρμακείων,) ἐνῷ οἱ ἔμποροι τῆς Ἑρμουπόλεως εἶχον ὄχι μίαν μόνην, ἀλλὰ δύο λέσχας ἀξιολόγους, εἰς τὰς ὁποίας μάλιστα ἔδιδον καὶ χοροὺς πολυκρότους κατὰ τὰς ἀποκρέω. Ὥστε ὁ ἐρχόμενος ἐκ τῶν ἄλλων μερῶν τῆς Ἑλλάδος εἰς Σύραν, ἔβλεπεν ἐκεῖ ἐξωτερικὰ σημεῖα φραγκισμοῦ, τὰ ὁποῖα εἰς μάτην ἤθελε τότε ἀναζητήσει ἀλλαχοῦ.

Τοῦτο ἐξηγεῖται εὐκόλως. Οἱ συνοικισταὶ τῆς Ἑρμουπόλεως, ἐκριζωθέντες τῶν ἑστιῶν των ἀπὸ τὸν ἀνεμοστρόβιλον τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ μεταφερθέντες ἐπὶ νέου ἐδάφους, ἠδύναντο δι' αὐτὸ τοῦτο νὰ μεταβάλωσιν εὐκολώτερον τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τὰ προγονικὰ ἤθη καὶ ἔθιμα. Ἄλλως δὲ οἱ πλεῖστοι ἀνῆκον εἰς τὰς ἐμπορικὰς τάξεις, πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἢ ἐπεσκέφθησαν οἱ ἴδιοι τὰ ξένα ἢ εἶχον συγγενεῖς ἀποκαταστάθεντας εἰς Εὐρώπην, ὥστε δὲν ἤργησαν νὰ συγκεντρώσωσιν εἰς τὴν νῆσον ἐκείνην τὸ ἐμπόριον τῆς Ἑλλάδος, καὶ ν' ἀποκαταστήσωσι τὴν Ἑρμούπολιν τὸ πρῶτον σημεῖον ἑνώσεως μεταξὺ τοῦ ἀρτισυστάτου κράτους καὶ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης.

Ἀληθῶς ὁ ἀποκτηθεὶς οὕτω ἐξευρωπαϊσμὸς ἔφερε τὸν διπλοῦν τύπον καὶ τῆς βίας μεθ' ἧς μετηνέχθη ἔξωθεν, καὶ τῆς ἀνεπαρκείας τῶν μέσων διὰ τῶν ὁποίων ἐπραγματοποιεῖτο ἡ ἐφαρμογή του. Οἱ νέοι ἐκεῖνοι Εὐρωπαῖοι ἐφαίνοντο μὴ λαβόντες εἰσέτι τὸν καιρὸν νὰ συνειθίσωσιν εἰς τὰ ξένα ἤθη καὶ εἰς τὰ νέα φορέματά των. Ἡ φραγκικὴ των ἐνδυμασία δὲν ἦτο πάντοτε οὔτε τοῦ νεωτέρου, ἀλλ' οὔτε κἂν ὁμοιορρύθμου συρμοῦ ἀποτέλεσμα τοῦτο εἴτε τῆς ποικίλης ἐξῶθεν προελεύσεως τῶν ἐνδυμάτων, εἴτε τῆς καλλιτεχνικῆς ἀνεξαρτησίας τῶν ἐγχωρίων ραπτῶν, εἴτε ἐπὶ τέλους τῆς μὴ ἐντελοῦς εἰσέτι λήθης τῶν

ἀρχαίων ἕξεων. Οὕτω καὶ εἰς τὰς λέσχας ἐπεκράτει, ἔστω καὶ κατὰ τοὺς χορούς, ὁδὸς ἀπλοϊκότητος μεγαλειτέρας ὁπωσδήποτε τῆς συμβιβαζομένης μὲ τὴν ἐθιμοτυπίαν τοῦ παρεισάκτου πολιτισμοῦ. Ἐν συνόλῳ, εἰς τὴν κοινωνίαν ἐκείνην, τῆς ὁποίας τὰ συστατικὰ ἦσαν ἑτερογενῆ καὶ ποικίλα, αἱ δὲ περιστάσεις ἀνώμαλοι καὶ εἰσέτι δυσχερεῖς, ὑπῆρχέ τι τὸ ἀσυνάρτητον, τὸ ἰδιόρρυθμον, ὁδὸς δ' εἰπεῖν καὶ τὸ ἀλλόκοτον.

Τὸ ἀλλόκοτον τοῦτο διεφαίνετο κατ' ἐξοχὴν εἴς τινας τύπους τῶν τότε Ἑρμουπολιτῶν, οἵτινες ἠδύναντο νὰ παράσχωσιν ὕλην πλουσίαν εἰς τὸν ἠθογράφον ἢ καὶ εἰς γελοιογράφου τὴν γραφίδα, ἐὰν δὲν ἐξημβλύνετο ἡ συναίσθησις τοῦ γελοίου ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς ἀκαταστασίας καὶ τῆς προσφάτου ἔτι μνήμης τῆς πανωλεθρίας, ἐξ ἧς προέκυψεν ὁ συνοικισμὸς τῆς Ἑρμουπόλεως. Παρεκτὸς δὲ τούτου, ἡ συνήθεια ἐξοικειοῖ πρὸς πᾶν τὸ ἔκτακτον. Οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἰδιότροποι τύποι κατήντησαν νὰ θεωρῶνται ὡς φυσικοὶ καὶ νὰ μὴ ἐξεγείρωσιν οὐδόλως τὴν κοινὴν περιέργειαν.

Μεταξὺ τῶν προσώπων ὅσα αἱ νύξεις μου αὗται θ' ἀνακαλέσωσιν εἰς τὴν μνήμην παλαιῶν Ἑρμουπολιτῶν, θὰ συγκαταλεχθῇ πιστεύω καὶ τὸ τοῦ Φιλίππου Μάρθα. Πολλοὶ ἐλησμόνησαν ἴσως τὸ ὄνομα, ἀλλὰ δύσκολον οἱ ἰδόντες αὐτὸν ἅπαξ νὰ ἐλησμόνησαν τὸν ἄνθρωπον. Εἶχε χαρακτηριστικὰ μοναδικὰ καὶ ἐντυπούμενα διὰ παντὸς εἰς τὴν μνήμην. Αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς του ἦσαν μαῦραι εἰσέτι, ἀλλ' ἡ μία του ὀφρῦς, ἡ δεξιά, ἦτο λευκή, ὁ δὲ δασύς του μύσταξ διῃρεῖτο ἐπίσης εἰς δύο διακεκριμένα χρώματα, ἀλλ' ἀντιστρόφως τῶν ὀφρύων ἦτο λευκὸς ἀριστερόθεν καὶ μαῦρος δεξιόθεν. Ἡ χιαστὴ διασταύρωσις αὕτη τῶν δύο χρωμάτων ἔδιδεν εἰς τὴν φυσιογνωμίαν του ἔκφρασιν παράδοξον. Ἐὰν ἔβαφε τὰς λευκὰς τρίχας ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ὡς εὔμορφος μᾶλλον, ἀλλ' ὅτε πρῶτον ἦλθεν εἰς Σύραν, τίς ἐκεῖ ἐσκέπτετο περὶ κομψότητος! Μετέπειτα, καθόσον ἡσύχαζον τὰ πράγματα καὶ ἐλάμβανον σημασίαν ὑπερτέραν τῆς ἀληθοῦς ἀξίας των αἱ μικραὶ μέριμναι τοῦ βίου, ἀνεφάνησαν καὶ πωληταὶ καὶ ἀγορασταὶ βαφῆς εἰς Ἑρμούπολιν. Ἀλλὰ τότε θὰ ἐπέσυρε τὴν ἔκπληξιν καὶ τὴν εἰρωνείαν τοῦ κόσμου ὁ Μάρθας, ἐὰν ἤρχετο εἰς τὸν νοῦν του νὰ ἐπιδιώξῃ διὰ τοιούτων μέσων τὴν ὁμοιόχροιαν τῶν τριχῶν του. Τὸν εἶχον συνειθίσει ὅπως ἦτο καὶ οὐδεὶς πλέον τὸν παρετήρει. Ναὶ μέν, τινὲς τῶν ἄκραν φιλοσκωμμόνων ἐπέμενον ἐπαναλαμβάνοντες πότε καὶ πότε χαριεντισμὸν ἐγκαινισθέντα πρὸ ἐτῶν ὑπὸ Χίου ἐντριβοῦς περὶ τὰς Γραφὰς καὶ ἐμπνευσθέντος ἀπὸ τὸ ἐπώνυμον τοῦ Φιλίππου. Ἀλλ' οὔτε κἂν ἐμειδίασ οὗτος ἢ ἐπρόσεχεν ὅτε, κατὰ τὴν διάβασίν του, οἱ τοιοῦτοι εὐφυολόγοι ἐψιθύριζον τὸ τοῦ Εὐαγγελίου: «Μάρθα, Μάρθα, μεριμνᾷς καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλά, ἑνὸς δὲ ἔστι χρεία.» Καὶ προφέροντες τὴν λέξιν *Ἑνὸς* ἔστριβον τὸν μύστακα ἢ ἔτριβον τὰς ὀφρῦς.

Τὸ ῥητὸν ἠδύνατο πράγματι νὰ λεχθῇ πρὸς τὸν ὁμώνυμον τῆς Μάρθας, καθόσον ὑπῆρχε χρεία *ἑνὸς χρώματος*, ἀλλὰ τὸ πρῶτον μέρος τῆς φράσεως βεβαίως δὲν προσηρμόζετο εἰς αὐτόν. Οὔτε ἐμερίμνα, οὔτε ἐτύρβαζε περὶ πολλὰ ὁ δυστυχής! Ἀπ' ἐναντίας, μόνη του μέριμνα ἐφαίνετο ἡ ἐπιμελὴς ἐξάσκησις τοῦ ἔργου του, καὶ τοῦτο δὲ τόσον μόνον ὅσον ἐξήρκει πρὸς ἀπόκτησιν τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου. Ἄλλως, οὔτε φίλους εἶχεν οὔτε σχέσεις, οὔτε εἰς καφενεῖον τὸν εἶδέ τις ποτὲ νὰ καθήσῃ, οὔτε εἰς ξένην οἰκίαν εἰσήρχετο. Ἥσυχος, ὀλιγόλογος, κατηφής, μετέβαινε τακτικῶς ἐκ τῆς οἰκίας του εἰς τὰ γραφεῖα τῶν πελατῶν του καὶ ἐκεῖθεν παλιν ὀπίσω, πενιχρῶς ἀλλὰ κοσμίως καὶ καθαρῶς πάντοτε ἐνδεδυμένος.

Κατῴκει ἀνέκαθεν εἰς τὴν παρὰ τὴν δυτικὴν Ἐκκλησίαν στενὴν ὁδόν, ἥτις ἀγνοῶ ἐὰν ἀπέκτησε τὴν σήμερον ἰδίαν ὀνομασίαν. Ὁ ἔκτοτε κατεδαφισθεὶς οἰκίσκος του περιεῖχε δύο μικρὰ δωμάτια καὶ μαγειρεῖον, ἐκ τῆς καπνοδόχης ὅμως τοῦ ὁποίου αἱ γειτόνισσαι ἐβεβαίουν ὅτι οὐδέποτε ἀνῆλθε καπνός. Κατ' ἀρχὰς τινὲς ἐξ αὐτῶν ἠθέλησαν ἐκ συμπαθείας νὰ τῷ προσφέρωσι φαγητά, προφασιζόμεναι ποτὲ μὲν ὅτι ἐπεθύμουν νὰ δοκιμάσῃ τὴν ἐπιτυχοῦσαν πήτταν των, ἄλλοτε δὲ ὅτι ἦτο ἡ ἑορτὴ τοῦ συζύγου ἢ τοῦ υἱοῦ των. Ἀλλ' ἐκεῖνος εὐγενῶς μέν, διὰ τρόπου ὅμως μὴ ἐπιδεχομένου ἀντίρρησιν, ἀπεποιεῖτο τὴν προσφοράν, ὥστε αἱ γειτόνισσαι ἔπαυσαν ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην τὰς καλοκἀγάθους ἀποπείρας των. Καὶ ἐξηκολούθει ὁ Φίλιππος φέρων ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν ἐντὸς χάρτου χονδροῦ ἢ ἐντὸς λαχανοφύλλου τὴν λιτὴν ἀμαγείρευτον τροφήν του.

Ἡ σειρὰ τῶν πρὸς τὴν θάλασσαν οἰκιῶν τῆς ὁδοῦ ἐκείνης, καθὼς ἐνθυμοῦνται οἱ γνωρίσαντες τὴν Ἑρμούπολιν, ἐκτίσθη ἐπὶ βράχων ἀποτόμων. Ὁ οἰκίσκος τοῦ Μάρθα, χωρισμένος ἀπὸ τὴν ὁδὸν διὰ μικροῦ προαυλίου περιτετειχισμένου, προεῖχε περισσότερον τῶν ἄλλων πρὸς τὰ ὄπισθεν, ὁ δὲ ξύλινος ἐξώστης του ἐφαίνετο κρεμάμενος, τρόπον τινά, ὑπεράνω τῶν ἀποκρήμνων ἐκεῖ πετρῶν. Ὅτε ὁ ἄνεμος ἔπνεε σφοδρός, οἱ ἀφροὶ τῶν ὑπὸ τὸν κρημνὸν μαινομένων κυμάτων ἀνήρχοντο ἐνίοτε μέχρι τῆς οἰκίας αὐτῆς.

Τὸν ἐξώστην του εἶχε περικλείσει ὁ Φίλιππος ἄνωθεν καὶ ἐξ ἑκατέρων τῶν πλευρῶν διὰ σανίδων. Καὶ τῶν παρακειμένων οἰκιῶν οἱ ἐξῶσται περιεκλείοντο κατὰ τὸν αὐτὸν ἢ ἄλλον τρόπον, μετασχηματιζόμενοι εἰς κλίνας εὐκέρους καὶ δροσερὰς κατὰ τὰς θερμὰς τοῦ θέρους νύκτας. Ἀλλ' ἐνῷ τῶν λοιπῶν ἐξωστῶν ἡ σκέπη ἀφῃρεῖτο κατὰ τὸν χειμῶνα, ὁ τοῦ Φιλίππου ἔμενε διαρκῶς

σκεπαστός, αἱ δὲ γειτόνισσαι διετείνοντο ὅτι ἐκοιμᾶτο ἐκεῖ καὶ ἐν καιρῷ χειμῶνος.

Ἐντὸς τῆς οἰκίας ἐκείνης διήρχετο ὅσας ὥρας δὲν ἀπησχόλει ἡ ἐργασία του. Τὰς κυριακὰς ἐλειτουργεῖτο τακτικῶς εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Μεταμορφώσεως, ἐνίοτε δὲ μετὰ τὴν ἀκολουθίαν οἱ χωρικοὶ ἢ κυνηγοὶ ἐπιστρέφοντες ἐκ τῆς ἄγρας, τὸν συνήντων περιπλανώμενον εἰς τὰ πετρώδη τῆς νήσου βουνά, ἢ καθήμενον ἐπὶ βράχου μὲ τὰ βλέμματα ἐστραμμένα πρὸς τὴν Τῆνον. Ἀλλ' οὐδέποτε τὸν εἶδέ τις τὸ ἑσπέρας ἔξω τῆς οἰκίας του.

Τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐπορίζετο ἐπαγγελλόμενος τὸν διερμηνέα καὶ τὸν γραμματέα τῆς Ἀγγλικῆς γλώσσης. Δι' αὐτοῦ ἐγένετο πᾶσα συνεννόησις μεταξὺ τῶν Ἄγγλων πλοιάρχων καὶ τῶν παραληπτῶν τῶν φορτίων των. Ἐὰν ἔμπορός τις ἐλάμβανεν ἐπιστολὴν Ἀγγλικήν, εἰς τὸν Φίλιππον προσέφευγε πρὸς μετάφρασίν της· ὅτε ἐπρόκειτο περὶ συντάξεως ναυλοσυμφώνων ἢ περὶ ἐκδόσεως συναλλάγματος Ἀγγλιστί, διὰ τῶν καλλιγραφικῶν χαρακτήρων του ἐπληροῦντο τὰ κενὰ τῶν σχετικῶν ἐντύπων.

Δὲν ἐπληρόνετο ἀδρῶς διὰ ταῦτα, ἀλλ' αἱ μετὰ τῆς Ἀγγλίας ἐμπορικαὶ σχέσεις τῆς Ἑρμουπόλεως ἦσαν τοσαῦται ὥστε δὲν ἀπέλιπεν ἐργασία, ἐξ ἄλλου δὲ αἱ ἀνάγκαι του ἦσαν τόσον περιωρισμέναι ὥστε ἐξήρκουν ὅσα ἐκέρδιζε.

Ἀλλὰ ποῦ καὶ πῶς ἐξέμαθε τὴν Ἀγγλικὴν ὁ Φίλιππος; Ἦτο γνωστὸν περὶ αὐτοῦ ὅτι κατὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Κύπρου περιεσώθη ὀρφανὸς εἰς πλοῖον Ἀμερικανικὸν καὶ ὅτι μετεφέρθη εἰς Ἀμερικὴν ὅπου ἐξεπαιδεύθη, ἀνδρωθεὶς δὲ ἐπέστρεψεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Κατ' ἀρχὰς μάλιστα ἐλέγετο ὅτι ἐσπούδασεν ἐκεῖ τὴν ἰατρικήν, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν τὴν μετήρχετο ἔπαυσε βαθμηδὸν νὰ λέγηται τοῦτο καὶ ἐλησμονήθη.

Ὅτε κατὰ πρῶτον ἦλθεν εἰς Σύραν ἐλέγοντο καὶ ἄλλα περὶ αὐτοῦ πολλὰ καὶ διάφορα. Ἐπί τινα καιρὸν διεδίδετο ὅτι εἶχε πάθει τὰς φρένας. Τήνιοι δέ τινες ἐκυκλοφόρησαν ἐπεισόδια ποικίλα τῆς φημιζομένης παραφροσύνης του. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ἐφαίνετο ὑγιέστατος τὸν νοῦν, ἡ δὲ κατήφεια καὶ ἡ ἀπομόνωσίς του δὲν ἦσαν βεβαίως ἀνεξήγητοι ὑπὸ τὰς γενικὰς τότε τῶν Ἑλλήνων περιστάσεις, ὥστε διεσκεδάσθησαν ἐντὸς ὀλίγου πᾶσαι αἱ περὶ διαταράξεως τῶν φρενῶν του ὑπόνοιαι. Ἐν συνόλῳ δὲ οἱ Ἑρμουπολῖται δὲν ἐνησχολοῦντο πλέον περὶ αὐτοῦ. Οὐδένα ἐπείραζε, οὐδένα ἐβάρυνε, ἄλλο δὲν ἐπεθύμει καὶ δὲν ἐπεδίωκε ἢ τὸ νὰ διέλθῃ ἀπαρατήρητος ἡ ὕπαρξίς του, τοῦτο δ' ἐπὶ τέλους καὶ ἐπέτυχε.

Καὶ ὅμως ἡ μονήρης καὶ ἄσημος ἐκείνη ὕπαρξις ὑπέκρυπτεν ἱστορίαν θλιβερὰν, ὑπέκρυπτε πάλην μακράν, πάλην καθημερινὴν μεταξὺ τῆς καρδίας καὶ τῆς διανοίας του. Οἱ βλέποντες αὐτὸν παραγεμίζοντα ἡσύχως τὰς ἐντύπους συναλλαγματικὰς καὶ φορτωτικάς του δὲν ἠδύναντο νὰ ὑποπτεύσωσιν ὁποίας τρικυμίας περιέκλειεν ἡ ψυχή του.

Τὸ μυστικὸν τοῦ Φιλίππου Μάρθα θὰ συναπέθνησκε μετ' αὐτοῦ, ἐὰν ὡς μνημόσυνον ἐπιπλέον μετὰ ναυάγιον δὲν περιεσώζοντο ἰδιόχειροι τινὲς σημειώσεις του. Διατί τὰς ἔγραψε; Βεβαίως δὲν προέθετο τὴν διαμνημόνευσιν τῶν τῆς ζωῆς του. Ἔγραφε διότι ὅταν κατέχηταί τις ὑπὸ μιᾶς μόνης σκέψεως καὶ δὲν δύναται νὰ τὴν ἐκδιώξῃ, αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ ἐλαφρώσῃ τὴν ψυχήν του διατυπῶν ὅπως δήποτε διὰ λέξεων τὸ ἄλγος του. Ἐὰν ἔχῃ φίλον θὰ τὸ διακοινώσῃ εἰς τὸν φίλον του, ἐὰν ἔχῃ πίστιν θὰ τὸ ἐκμυστηρευθῇ εἰς τὸν πνευματικόν του, ἄλλως ἡ ὑπερχειλὴς του καρδία θὰ ἐκχυθῇ εἰς ἀσυναρτήτους μονολόγους, ἢ ἐὰν γνωρίζῃ νὰ γράφῃ θὰ χαράξῃ ἐπὶ τοῦ χάρτου τὸν θλιβερὸν μονολόγον του. Ἰδοὺ διατὶ ἔγραφεν ὁ Μάρθας.

Τὸ τετράδιον εἰς τὸ ὁποῖον ἔγραφε τὰς σκέψεις καὶ ἀποσπάσματα τῆς αὐτοβιογραφίας του δὲν περιέχει ταῦτα καὶ μόνον, ἀλλ' ἐχρησίμευεν ὡς γενικὸν σημειωματάριόν του καὶ κατάστιχον. Εἰς αὐτὸ ἐνέγραφε μετ' ἀκριβείας τὰς μικρὰς του δοσοληψίας, ὡς ἄνθρωπος φροντίζων νὰ εἶναι πάντοτε ἐνήμερος καὶ ἀπηλλαγμένος πάσης ὀφειλῆς. Ἐκεῖ ἐπίσης κατεγράφοντο αἱ διάφοροι ἐργασίαι του εἰς τὰ γραφεῖα τῶν πελατῶν του. Μεταξὺ τῶν τοιούτων σημειώσεων ὑπάρχουν ἐνίοτε συνταγαὶ φαρμακευτικαί, μαρτυροῦσαι ὅτι δὲν εἶχε λησμονήσει ὁ Μάρθας τὴν ἰατρικήν του, ἀλλ' ἀναγόμεναι ἅπασαι εἰς τὴν σκευασίαν ναρκωτικῶν. Τὰ συστατικὰ των δὲν παραλλάσσουν οὐσιωδῶς, ἀλλ' αἱ δόσεις καὶ οἱ συνδυασμοὶ ποικίλλουν. Ἠδύνατό τις ἐξ αὐτῶν νὰ εἰκάσῃ ὅτι περὶ τὰ ἀναισθητικὰ ἰδίως περιεστράφησαν αἱ μελέται του. Ἀναμίξ δὲ καὶ ἀτάκτως ἔγραφεν Ἀγγλιστὶ ὅ,τι ἐσκέπτετο περὶ ἑαυτοῦ ἢ ὅ,τι ἀνεπόλει ἐκ τῶν ἐπεισοδίων τοῦ βίου του. Ταῦτα ἄνευ σειρᾶς ἢ χρονολογίας, ἀλλ' ἐκ τῶν δοσοληπτικῶν σημειώσεων αἵτινες προηγοῦνται ἢ ἕπονται ἑκάστου ἀποσπάσματος, δύναταί τις κατὰ προσέγγισιν νὰ ὁρίσῃ ἑκάστου τὴν ἡμερομηνίαν. Τὸ ὅλον τοῦ βιβλίου ἐγράφη μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1845 καὶ 1847.

Τὸ βιβλίον τοῦτο εἶναι κατάστιχον ἐμπορικὸν εἰς σχῆμα μικροῦ τετάρτου Αἱ τριπλαῖ εἰς ἑκάστην σελίδα στῆλαι διὰ τὰς ὑποδιαιρέσεις τῆς λίρας στερλίνας μαρτυροῦν τὴν Ἀγγλικὴν κατασκευήν του. Ἡ διάσωσίς του ὀφείλεται προδήλως εἰς τὸ σχῆμά του. Ἐξελήφθη ὡς βιβλίον ἔντυπον καὶ οὕτω περιφυλαχθὲν εὑρίσκεται εἰσέτι εἰς τὴν δημόσιον τῆς Ἑρμουπόλεως βιβλιοθήκην.

Ὁμολογῶ ὅτι κατὰ πρῶτον συνέλαβα τὴν ἰδέαν τοῦ νὰ ἐπωφεληθῶ τῶν σημειώσεων τοῦ Φιλίππου Μάρθα πρὸς συγγραφὴν διηγήματος ἐπὶ τὸ μυθιστορικώτερον. Ἀλλὰ σκεφθεὶς ὡριμώτερον, ἐπροτίμησα νὰ τὰς δημοσιεύσω ἀπαραλλάκτους ὡς ἐγράφησαν παρ' αὐτοῦ καὶ ν' ἀφήσω εἰς τὸν ἀναγνώστην τὴν φροντίδα τοῦ νὰ συμπληρώσῃ διὰ τῆς φαντασίας τὰ κενά.

Ἰδοὺ αὗται.

[Ἕπεται τὸ τέλος.]

Δ. Βικελας

Πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς «Ἑστίας»

Εἰς Ἀθήνας.

Ἀξιότιμε Κύριε,

Κατὰ τὴν ὑπόσχεσίν μου, ἀποστέλλω σήμερον ἐν μεταφράσει τὰς περὶ τῶν καθηγητῶν τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας κρίσεις τοῦ κόμητος Γυίλφορδ, ληφθείσας ἐξ ἐπισήμων αὐτοῦ ἐκθέσεων πρὸς τὴν Γερουσίαν τῆς Ἑπτανήσου. Αἱ ἐκθέσεις αὗται εὑρίσκονται εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Γερουσίας, ὧν τὴν διεύθυνσιν καὶ τακτοποίησιν ἀνέλαβεν ἀπό τινος ἀμισθὶ ὁ μετὰ μεγάλου ζήλου εἰς τὰ τῆς Ἱστορίας τῆς Κερκύρας καταγινόμενος Κος Μάρκος Θεοτόκης. Ὅμοιον ζῆλον περὶ τὰ τοιαῦτα δεικνύει καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Κος Ἀλέξανδρος Θεοτόκης, ὅστις εὐηρεστήθη νὰ μοὶ ἀνακοινώσῃ ἐν πρωτοτύπῳ τὰς πεμπομένας ἐκθέσεις. Ταύτας προθύμως ἀποστέλλω εἰς τὴν *Ἑστίαν*, διότι πιστεύω ὅτι πληροφορίαι περὶ τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας, τοῦ πρώτου τούτου ἐπιστημονικοῦ φυτωρίου τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, δὲν θὰ εἶνε ἀδιάφοροι εἰς τοὺς ἀναγνώστας αὐτῆς.

Ἐν Κερκύρᾳ, τῇ 5η Ὀκτωβρίου 1886.

* *
*

ΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΑΙ ΤΗΣ ΙΟΝΙΟΥ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

κατὰ τὰς πρὸς τὴν Γερουσίαν ἐκθέσεις τοῦ κόμητος Γυίλφορδ.

Α'.

Δρ. Κωνσταντῖνος Σακελλαρόπουλος
καθηγητὴς τῆς Ἀρχαιολογίας.

Ὁ Δρ. Κ. Σακελλαρόπουλος, γνωστὸς ἤδη ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ διὰ τὴν εὑρεῖαν αὐτοῦ μάθησιν, μετέβη κατόπιν πρὸς εὐρυτέρας ἐν τῷ κλάδῳ του σπουδὰς εἰς Παρισίους καὶ ἤδη εὑρίσκεται εἰς Παταύϊον. Τὸν κύριον τοῦτον ἐσκεπτόμην νὰ ἀποστείλω εἰς Γερμανίαν πρὸς ἐκμάθησιν τῆς φιλοσοφίας· ἀλλ' ἔχω πεποίθησιν ὅτι διοριζόμενος εἰς τὸν κλάδον τῆς ἐπιστήμης, ὃν ἤδη κατέχει, θέλει ἀποβῇ ἀναμφιβόλως ὠφελιμώτερος καὶ εἰς ἑαυτὸν καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν.

(Ἔκθεσις τῆς 31 Μαρτίου 1825).

Ἡ ἑλληνικὴ Ἀρχαιολογία εἶνε τὸ κύριον ζήτημα, ὅπερ ἐνδιαφέρει τὴν Εὐρώπην.... καὶ ἡ μὴ πλήρωσις τῆς ἕδρας ταύτης ὑπὸ τοῦ Δρος Κ. Σακελλαροπούλου, ἀπὸ τετραετίας καταγινομένου ἐν Εὐρώπῃ εἰδικῶς εἰς τὴν ὕλην ταύτην καὶ κατέχοντος ἐξέχουσαν θέσιν μεταξὺ τῶν μᾶλλον διακεκριμένων ἀρχαιολόγων καὶ νομισματολόγων, ἤθελεν ἀποδοκιμασθῇ ὑφ' ὅλων τῶν ἐν Εὐρώπῃ ἀρχαιολόγων.

(Ἔκθεσις τῆς 18 Ἰουνίου 1825)

Τὸ προσωπικὸν τῆς Ἀκαδημίας θέλει αὐξηθῇ κατὰ τὸ προσεχὲς ἀκαδημαϊκὸν ἔτος (1 Νοεμβρίου 1826) διὰ τοῦ διορισμοῦ τοῦ Δρ. Κ. Σακελλαροπούλου, ὡς καθηγητοῦ τῆς ἀρχαιολογίας.

Ἔκθεσις τῆς 10 Ἰουνίου 1826.

Ὁ Δρ. Σακελλαρόπουλος ἤρξατο τῶν (ἀρχαιολογικῶν) αὐτοῦ παραδόσεων δι' ὁμιλίας ἐπὶ τῆς σπουδαίας ταύτης ὕλης λίαν εὐγλώττου καὶ ἐπιστημονικωτέρας ὅσων, ὡς τοὐλάχιστον νομίζω, ἐγένοντό ποτε ἐν Ἑλλάδι.

(Ἔκθεσις τῆς 8 Νοεμβρίου 1826.)

Ὁ λόρδος Γυίλφορδ ζητεῖ παρὰ τῆς κυβερνήσεως ἵνα τὰ καθήκοντα τοῦ γενικοῦ γραμματέως τῆς Ἀκαδημίας ἀνατεθῶσι τῷ καθηγητῇ κ. Σακελλαροπούλῳ, διαρκούσης τῆς ἀπουσίας τοῦ καθηγητοῦ Λουζινιὰν (Lusignan).

(Ἔκθεσις τῆς 30 Μαρτίου 1827.)

Β'

Χριστόφορος Φιλητᾶς.

Ὁ Δρ. Χριστόφορος Φιλητᾶς ἐξ Ἰωαννίνων, διδάσκαλος ὢν τοῦ ἐν Τεργέστῃ ἑλληνικοῦ σχολείου, μετεπείσθη ὑπ' ἐμοῦ, κατὰ τὸ ἔτος 1819, νὰ μεταβῇ εἰς Ἀγγλίαν καὶ διαμείνῃ ἐπὶ ἓν ἔτος εἰς Oxford καὶ Charter-house πρὸς ἄσκησιν εἰς τὴν ἐν ἐκείνοις τοῖς σχολείοις διδασκομένην μέθοδον. Κατὰ τὰς διακοπὰς τοῦ 1820 προσεκάλεσα αὐτὸν ἐνταῦθα πρὸς διοργάνωσιν τοῦ δευτερεύοντος σχολείου, ἥτις ἀπέτυχεν ἕνεκα ἐλλείψεως διδασκάλων ἱκανῶν πρὸς διεύθυνσιν αὐτοῦ. Κατόπιν ἐπεδόθη εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἐν τῷ πρώην μοναστηρίῳ τῆς Τενέδου (τῶν δυτικῶν).

Παρευρέθην εἴς τινας τῶν παραδόσεών του καὶ δύναμαι νὰ βεβαιώσω ὅτι οὐδέποτε ἤκουσα διδασκαλίαν διδακτικωτέραν καὶ εἰς γλῶσσαν γλαφυροτέραν. Ὅθεν συνιστῶ τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ μισθοῦ του εἰς ἑξήκοντα τάλληρα ἀνὰ μῆνα.

Τὰς ἐντυπώσεις μου περὶ τῶν φιλολογικῶν προτερημάτων τοῦ Δρ. Φιλητᾶ πολλάκις ἀνέφερα εἰς τὴν κυβέρνησιν. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θέλει δικαιώσῃ τὴν περὶ αὐτοῦ ἰδέαν μου ἐν τοῖς μαθήμασιν, ἅτινα προτίθεται νὰ διδάξῃ. Δύναμαι ἐπίσης νὰ προσθέσω ὅτι καὶ αἱ γνώσεις αὐτοῦ εἰς τὴν κριτικὴν εἶνε ἐφάμιλλοι τῶν φιλολογικῶν του.

(Ἔκθεσις τῆς 31 Μαρτίου 1823).

Οἱ καθηγηταὶ Σακελλαρόπουλος καὶ Φιλητᾶς προθύμως ἀνέλαβον νὰ παραδώσωσι *δωρεὰν* εἰς τὸ ἐφηβεῖον (Efibio) τὰ ἑλληνικὰ μαθήματα, τὰ λατινικά, τὴν γεωγραφίαν, τὴν ἀριθμητικὴν καὶ τὴν ἱστορίαν. Ἡ περὶ τοῦ ἐκπαιδευτηρίου τούτου

μέριμνα αὐτῶν ἐναργῶς δηλοῦται ἐκ τῆς καλῆς διοικήσεως.

(Ἔκθεσις τῆς 13 Φεβρουαρίου 1829.)

Γ'

Θεόκλητος Φαρμακίδης.

Πρὸ πέντε ἐτῶν κατέπεισα τὸν ἐκ Θεσσαλίας καταγόμενον ἱερέα Φαρμακίδην, ἄνδρα ἐξόχου χαρακτῆρος καὶ εὐρείας μαθήσεως, ἐφημέριον ἐπί τινα χρόνον τῆς ἐν Βιέννῃ ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, νὰ μεταβῇ εἰς τὸ ἐν Γοτίγγῃ Πανεπιστήμιον πρὸς συστηματοποίησιν τῶν ἰδεῶν του καὶ πρὸς εὐρυτέραν ἀνάπτυξιν τῶν θεολογικῶν γνώσεών του. Οὗτος, ὡς ἐπληροφορήθην παρὰ τῶν καθηγητῶν τοῦ ἐκεῖ Πανεπιστημίου, ἐπέτυχε θαυμασίως· ἤδη δὲ εὑρίσκεται ἐν Πελοποννήσῳ. Προσεκάλεσα αὐτὸν δι' ἐπιστολῆς μου καὶ περιμένω ἀπάντησιν ἥτις ἐλπίζω ὅτι θὰ εἶνε εὐνοϊκή. Τῶν παραδόσεών του ποιήσεται ἔναρξιν κατὰ τὸν ἐπιόντα Νοέμβριον 1825.

(Κατὰ Μάρτιον 1825).

. . . . . .

Ὁ ἱερεὺς Θεόκλητος εἶνε ὁ κληρικὸς ἐκεῖνος, ὃν τῇ ἀδείᾳ τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος προσεκάλεσα ἐξ Ἑλλάδος ἐνταῦθα κατὰ τὰς παρελθούσας διακοπάς. Τοῦτον ὑπεχρέωσα νὰ σπουδάσῃ ἐν Γοτίγγῃ πρὸ πέντε ἐτῶν καὶ ἐκεῖθεν νὰ ἀποκατασταθῇ ἐν Ἑλλάδι, ὁπόθεν ἀφίκετο ἐνταῦθα τῇ προσκλήσει μου. Εἶνε ἄνθρωπος ἡσύχου χαρακτῆρος, μεγάλων γνώσεων. . . . αὐστηρὸς μᾶλλον ἢ ἐπιεικὴς καὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν του καὶ εἰς τὰ τῆς Ἐκκλησίας του καθήκοντα.

Λυποῦμαι ἀληθῶς διὰ τὴν παραίτησιν τοῦ ἱερέως Θεοκλήτου, διότι ἕνεκα ταύτης στερούμεθα τοῦ σπουδαίου μαθήματος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας.

(Ἔκθεσις τῆς 5 Νοεμβρίου 1825).

Δ'

Κωνσταντῖνος Τυπάλδος.

Λογίζομαι εὐτυχὴς ἀναφέρων τῇ Αὐτοῦ Ὑψηλότητι τῷ προέδρῳ καὶ τῇ Γερουσίᾳ, ὅτι ὁ διάκονος Κωνσταντῖνος Τυπάλδος θὰ δυνηθῇ νὰ εἶνε ἐνταῦθα πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ Φαρμακίδου πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἐπιόντος ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους.

(Ἔκθεσις τῆς 31 Μαΐου 1825)

Ἡ ἔλλειψις ἀκαδημαϊκῆς παιδεύσεως καθίστησαν αὐτὸν δειλὸν ὡς πρὸς τὴν διάταξιν τῶν ὁμιλιῶν του, ἀλλ' ἔχω πεποίθησιν ὅτι διὰ τῆς ἱκανότητός του καὶ τῆς εὐρείας μαθήσεως, θέλει ὑπερνικήσῃ εὐκόλως πᾶσαν ἀναφαινομένην δυσκολίαν. Ὡς πρὸς τοῦτο, ἐὰν δὲν δυνηθῇ νὰ φανῇ ὑπέρτερος τοῦ ἱερέως Θεοκλήτου, θέλει ἐξισωθῇ πρὸς τοῦτον· ὡς πρὸς τὰ ἐξῆς ὅμως, ἅτινα καὶ μάλιστα ἐνδιαφέροντα εἶνε, ὡς πρὸς τὴν φωνὴν δηλ: καὶ τὸν τρόπον τοῦ ἐκφράζεσθαι εὐνοεῖται ὑπὸ τῆς φύσεως ὁμολογουμένως πολὺ περισσότερον, θέλει ἑπομένως, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἀποβῇ χρήσιμος καὶ διὰ τὸ κοινὸν καὶ διὰ τὴν Ἀκαδημίαν, ἀφ' οὗ μάλιστα αἱ ὁμιλίαι του ἤσκουν τόσην ἐπιρροὴν εἰς τὴν ἠθικοποίησιν τοῦ ἐν Βενετίᾳ ἀκροατηρίου του.

(Ἔκθεσις τῆς 5 Νοεμβρίου 1825)

Οὗτος ποιήσεται ἔναρξιν τῶν παραδόσεών του ὡς τάχιστα· ἐπειδὴ ὅμως εἶνε ἀνάγκη νὰ φέρῃ τὸν τίτλον Διδάκτορος τῆς Θεολογίας, παρακαλῶ εὐσεβάστως νὰ συσταθῇ ἐπιτροπεία ἐκ τοῦ Μητροπολίτου Κερκύρας, ἄλλου τινὸς Ἱεράρχου τῆς Ἑπτανήσου καὶ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου τῆς Ἀκαδημίας Ἀνδρέου Ἱδρωμένου, πρὸς ἀπονομὴν τοῦ τίτλου τούτου, ἐν ᾗ περιστάσει ἤθελε κριθῇ ἄξιος.

(Ἔκθεσις τῆς 20 Ἰανουαρίου 1826)

Στυλιανὸς Σπαθῆς

Ὁ Δρ. Στυλ. Σπαθῆς ἐξ οἰκογενείας Ζακυνθίας γεννηθείς, νομίζω, ἐν Σμύρνῃ, ὅπου μετὰ μεγάλης φήμης ἐξήσκησεν ἐπί τινα χρόνον τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην, μοὶ συνεστήθη θερμῶς ὑπὸ τῶν καθηγητῶν τοῦ ἐν Γοτίγγῃ Πανεπιστημίου, ὅπου καὶ ἐσπούδασεν, ὡς νέος πολλὰ ὑπισχνούμενος ἐν τῇ ἐπιστήμῃ του. Ὅθεν συνιστῶ αὐτὸν διὰ τὴν ἕδραν τῆς παθολογίας. Ὑπεσχέθη πρὸς τούτοις νὰ διδάσκῃ τὴν Βοτανικὴν καὶ ν' ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Βοτανικοῦ κήπου.

(Ἔκθεσις τῆς 31 Μαρτίου 1823).

[Ἕπεται συνέχεια]

ΗΛΙΚΙΑ ΤΩΝ ΔΕΝΔΡΩΝ

Ὁ ἐν Βρεσλαυίᾳ δασονόμος Gericke, γράφων περὶ τῆς ἡλικίας τῶν δένδρων, λέγει, ὅτι τὸ χιλιετὲς γῆρας αὐτῶν καταλεκτέον μετὰ τῶν μύθων, ὅτι καὶ εἰς αὐτὰ τὰ λεγόμενα ἱστορικὰ δένδρα δὲν ἀπεδείχθη ἡλικία μείζων τῶν 700—800 ἐτῶν, καὶ ὅτι οὐδὲν δένδρον ἐν Γερμανίᾳ ἔφθασε τὸ γῆρας τοῦτο ὑγιές. Δένδρα τόσον γηραιὰ εἶνε πάντοτε κοῖλα ἐντὸς καὶ ζῶσι μᾶλλον ὡς ἐρείπια. Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα ποῖον εἶνε τὸ γῆρας δένδρων ὑγιῶν ὁ Gericke στηριζόμενος εἰς ἰδίας παρατηρήσεις καὶ ἀνακοινώσεις τῶν γερμανικῶν, αὐστριακῶν καὶ ῥωσσικῶν δασονομικῶν ἀκαδημιῶν ἔφθασεν εἰς τὰ ἑπόμενα συμπεράσματα.

Εἰς βαθύτατον γῆρας φθάνουσι τὰ βελονοφόρα (κωνοφόρα) δένδρα καὶ οὐχὶ τὰ πλατύφυλλα. Τὰ κωνοφόρα φθάνοντα τὸ γῆρας τοῦτο θνήσκουσι πάραυτα, ἐνῷ τὰ πλατύφυλλα ἐξακολουθοῦσι ζῶντα μακρὸν ἔτι χρόνον. Τὸ βαθύτατον γῆρας, βεβαιωθὲν διὰ καταμετρήσεως τῶν ἐτησίων χιτώνων τοῦ δένδρου, ἦτο 500—570 ἔτη, εἰς τοιοῦτον δὲ γῆρας φθάνουσιν ἡ ἐρυθρὰ ἐλάτη ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἡ ἀγρία πίτυς ἐν Φιλλανδίᾳ καὶ Σουηδίᾳ.

Μετὰ τὰ δένδρα ταῦτα ἔρχεται ὡς πρὸς τὸ βαθὺ γῆρας ἐλάτη ἡ κτενόφυλλος, ἥτις ἔφθασε μέχρι 429 ἐτῶν ἡλικίας. Ἡ λάριξ φθάνει εἰς ἡλικίαν 274 ἐτῶν.

Ἐκ τῶν πλατυφύλλων δένδρων μακροβιώτατα εἶνε αἱ δρῦς, ἐξ ὧν τὸ γηραιότατον ὑγιὲς δεῖγμα ἀριθμεῖ 410 ἔτη ἐν Ἀσαφφενβούργῃ. Ἕτεραι δρῦς ἔφθασαν εἰς ἡλικίαν 315 καὶ 320 ἐτῶν.

Αἱ γηραιόταται φηγοὶ εἶνε 245 ἐτῶν μέχρι 250.

Ἐπίσης ὡς ἑξῆς ἔχει τὸ μέγιστον τῶν ἡλικιῶν τῶν ἑξῆς δένδρων.

Φράξινος	170 ἐτῶν	ἐν Σιλεσίᾳ
Πτελέα	130 »	» »
Κλήθρα	160—200 ἐτῶν	ἐν Φιλλανδίᾳ.
Λεύκη	219 »	» »
Σφένδαμνος	224 »	» Βαυαρία.

Εἶνε δὲ ἀληθῶς περίεργον πῶς τὸ μεταξὺ τῶν ἱστορικῶν δένδρων συχνότατα ἀπαντῶν, ἡ φιλύρα, σπανιώτατα εὑρίσκεται ἐν ταῖς συλλογαῖς. Ἴσως τοῦτο εἶνε σημεῖον πόσον σπανίως αἱ φιλύραι φθάνουσιν ὑγιεῖς εἰς βαθὺ γῆρας. Ἐκ τῶν ἱστορικῶν φιλυρῶν διασημοτέρα εἶνε ἡ ἐν Neustadt ἐν Βυρτεμβέργῃ. Οἱ κλάδοι τοῦ δένδρου τούτου ἐν ἔτει 1448 ὑπεστηρίζοντο διὰ 67 στηλῶν. Ὁ κορμὸς αὐτοῦ ἔχει διάμετρον 12 1)2 ποδῶν, σχίζεται δὲ εἰς ὕψος 5—7 ποδῶν ἄνω τοῦ ἐδάφους εἰς 7 ὁριζοντείους κλάδους, στηριζομένους διὰ 94 κτιστῶν καὶ 17 ξυλίνων ὑποστηριγμάτων. Εἰς ὕψος 60—65 ποδῶν ἀνέρχονται δύο κλάδοι ἔχοντες διάμετρον τριῶν ποδῶν ἕκαστος. Ἡ φιλύρα αὕτη τῆς ὁποίας τὴν ἡλικίαν ὁ Kaspari ἐν ἔτει 1868 ὥρισεν εἰς 691 ἔτη ἐξακολουθεῖ βλαστάνουσα νέους κλάδους, καίτοι ἔνδοθεν εἶνε ὅλως κοίλη. Μ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐφημερίς τις τῆς Βουδαπέστης διηγεῖται τὸ ἑξῆς ἀνέκδοτον περὶ τοῦ Ἀνδράσση. Ὅτε οὗτος ἦτο εἰτέτι ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν, δυσκόλως συνῆπτεν ὁμιλίας μετὰ τῶν πρέσβεων καὶ ἐπιτετραμμένων τῶν ξένων δυνάμεων. Πάντοτε «εἶχε πολλὴν ἐργασίαν», συνέβη δὲ συχνάκις νὰ δεχθῇ σκαιῶς ἢ νὰ μὴ δεχθῇ ποσῶς διπλωμάτην τινὰ τῶν ἐπιφανῶν. Καὶ δὲν ἤθελον μὲν παραβλέψει οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ξένων δυνάμεων τοιαύτην ἀναίρεσιν τῶν τύπων τῆς ἐθιμοτυπίας, ἐὰν ἦτο ἄλλος τις ὑπουργός, ἀλλ' ἐπειδὴ ἦτο ὁ Ἀνδράσσης ἔκλειον οὗτοι τοὺς ὀφθαλμούς, διότι καὶ ἀρχάριον ἐθεώρουν αὐτὸν καὶ καλῶς ἐγνώριζον τὰς λοιπὰς λαμπρὰς αὐτοῦ ἰδιότητας. Ἡμέραν τινὰ ἀνήγγειλεν ἑαυτὸν εἰς τὸν Ἀνδράσσην ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας. Ὁ κόμης ἐδήλωσεν ὅτι δὲν δύναται νὰ τὸν δεχθῇ. «Εἴπατε εἰς τὸν κύριον, εἶπεν εἰς τὸν ὑπηρέτην, ὅτι δὲν ἔχω τώρα καιρὸν νὰ ὁμιλήσω μετ' αὐτοῦ, διότι κάμνω τὴν *ντουαλέττα μου*.» Ὁ πρεσβευτὴς ἀνεχώρησε. Τὴν ἑπομένην ὅμως ἡμέραν ἀπήντησε τὸν κόμητα Ἀνδράσσην ἐπὶ τῆς ὁδοῦ. Ὁ ὑπουργὸς ἦτο πλήρης φιλοφροσύνης, ὁ δὲ πρεσβευτὴς μεμετρημένος καὶ σοβαρός, μετά τινας δὲ συνήθεις φράσεις ἀποτεινόμενος εἰς τὸν Ἀνδράσσην· «—Ἀγαπητέ μοι κόμη, τῷ λέγει, θὰ μὲ συγχωρήσητε ἂν σᾶς κάμω τὴν παρατήρησιν ὅτι τὸ χθεσινόν σας φέρσιμον δὲν ἦτο τόσῳ ὀρθόν. Πρέπει νὰ ἔχετε τὴν καλοσύνην νὰ μὲ δέχεσθε, διότι δὲν ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς ὡς λόρδος Ξ, ἀλλ' ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας. Ὁ κόμης Ἀνδράσσης ἀπήντησε· —Ἔχετε ἄδικον, ἀγαπητὲ Μυλόρδε, διότι συλλογισθῆτε ὅτι δὲν ἠδυνάμην νὰ δεχθῶ τὸν ἀντιπρόσωπον τῆς βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας μόνον μὲ. . . τὸ ὑποκάμισον.»

Τὸ μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Αἰγύπτου ἐμπόριον ἀνῆλθε κατὰ τὸ 1884 εἰς λίρας αἰγυπτιακὰς 164,000, ἤτοι 77000 εἰσαγωγῆς εἰς Αἴγυπτον καὶ 87,000 ἐξαγωγῆς εἰς Ἑλλάδα.

Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1885 ἐπῆλθεν εἰς αὐτὸ σπουδαιοτάτη ἐλάττωσις, διότι κατῆλθεν εἰς λίρας 112,000, ἤτοι 66,000 εἰσαγωγῆς εἰς Αἴγυπτον καὶ 46,000 ἐξαγωγῆς εἰς Ἑλλάδα. Ἡ ἐλάττωσις λοιπὸν ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ τρίτον περίπου τῆς μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Αἰγύπτου ἐμπορικῆς κινήσεως τοῦ 1884.

Ἡ διαφορὰ αὕτη ἀναλύεται ὡς ἑξῆς ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τῶν ἑλληνικῶν προϊόντων εἰς Αἴγυπτον, τοὐλάχιστον τῶν κυριωτέρων.

	1884	1885
Ζῶα καὶ τροφαὶ ζωϊκῆς οὐσίας	5.021	3.524
Ὄσπρια καὶ φυτικὰ προϊόντα	6.454	5.076
Καπνός, τουμπεκὶ	52.122	49.332
Ποτὰ πνευματώδη	8.148	4.389
Ξύλα, ἄνθρακες	1.797	864
Ὑφάσματα	1.020	379

Προκειμένου δὲ περὶ τῆς ἐξαγωγῆς εἰς Ἑλλάδα τῶν αἰγυπτιακῶν προϊόντων ἡ ἐπὶ ἔλαττον διαφορὰ ἀναλύεται ὡς ἑξῆς.

	1884	1885
Δέρματα	61.311	29.939
Ὄσπρια καὶ φυτικὰ προϊόντα	6.654	3.776
Ξύλα, ἄνθρακες	2.360	783
Κλωστὴ βιομηχανήματα	14.350	13.187

Οὕτως ἡ ἐλάττωσις εἶνε γενικὴ ἐφ' ὅλων τῶν κεφαλαίων, μὴ ἐξαιρουμένης μηδὲ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς Αἴγυπτον τοῦ ἑλληνικοῦ καπνοῦ. Ἡ ἐ-

λάττωσις ὅμως ἡ παρατηρουμένη ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ εἶνε σχετικῶς μικρά, εἰ καὶ ἐν ἔτει 1885 ὑπερεδιπλασιάσθη ὁ δασμὸς τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ἑλληνικοῦ καπνοῦ ἀπὸ γρ. διατ. 5 εἰς 12 τὴν ὀκάν. Τοῦτο δεικνύει ἴσως ὅτι κατ' ὀλίγον ἡ Αἴγυπτος συνεθίζει τὸ ἑλληνικὸν προϊὸν καὶ ὅτι καὶ ὁ ὑπερηυξημένος φόρος δὲν θὰ ἐμποδίσῃ τὴν περαιτέρω αὔξησιν καταναλώσεως τοῦ ἑλληνικοῦ καπνοῦ.

Ἐν Ἀμερικῇ εὐδοκιμεῖ ἀπό τινος νέα βιομηχανία, ἡ τῆς ἐξαγωγῆς ἐλαίου ἐκ τοῦ ἀραβοσίτου. Τὸ ἐκ τούτου παραγόμενον ἔλαιον εἶνε καθαρώτατον, ἔχον χρῶμα ἠλέκτρου, τούτου δ' ἕνεκα θὰ προτιμᾶται πάντων τῶν ἄλλων φυτικῶν ἐλαίων. Ἐξ ἑκατὸν λιτρῶν ἀραβοσίτου παράγονται 12 λίτραι ἀραβοσιτίνου ἐλαίου, οἱ δ' ἐναπομένοντες πυρῆνες ἀπεδείχθη ὅτι εἶνε ἐξαίρετος τροφὴ τῶν κτηνῶν.

Τελευταίως κατεσκευάσθη ἡ μικροτέρα καὶ μᾶλλον εὐμετακόμιστος φωτογραφικὴ συσκευὴ ὑπὸ τοῦ Φέττερ, ἔχουσα μέγεθος κυτίου γλυκισμάτων, καὶ συνισταμένη ἐκ δισκοειδοῦς κιβωτιδίου 0,150 διαμέτρου καὶ 0,022 πάχους, ζυγίζει δὲ 700 γραμμάρια ἤτοι 220 δράμια περίπου.

Πληθυσμὸς τῆς Βοσνίας καὶ Ἐρζεγοβίνης. Κατὰ τὴν γενομένην ἀπογραφὴν τῶν κατοίκων τῆς Βοσνίας καὶ Ἐρζεγοβίνης κατὰ τὸν παρελθόντα Μάϊον 1886, οἱ κάτοικοι τῶν χωρῶν τούτων ἀνέρχονται εἰς 1.336,043. Κατὰ δὲ τὰ θρησκεύματα διανέμονται ὡς ἑξῆς.

492,710 Μουσουλμάνοι.
571,210 Ὀρθόδοξοι.
265,780 Καθολικοί.
5.805 Ἰουδαῖοι
538 διαφόρων θρησκειῶν

ἤτοι 1,336,043 κάτοικοι, ἐξ ὧν 705,043 ἄρρενες, 631,000 θήλεις, οἰκοῦντες 47 πόλεις, 31 κωμοπόλεις καὶ 5261 χωρία. Ἐκ δὲ τῶν ἐγκατεστημένων ἐν Βοσνίᾳ 27,438 ξένων, οἱ 25,273 εἶναι ὑπήκοοι τῆς αὐστροουγγρικῆς μοναρχίας καὶ οἱ ἄλλοι 2,165 τῶν λοιπῶν εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν.

Νέα μέθοδος πρὸς πίστωσιν τῆς ταυτότητος τῶν ἀνθρώπων.

Κατά τινα σημείωσιν δημοσιευθεῖσαν ὑπὸ τῆς Ἐπιστήμης ὑφίσταται χαρακτήρ τις φυσικός, δι' οὗ εἶνε δυνατὸν νὰ πιστοποιηθῇ ἡ ταυτότης τῶν ἀτόμων. Ἕκαστος βεβαίως θὰ παρετήρησε τὰς μικρὰς πτυχάς, ἃς φέρει ἡ πρὸς τὴν παλάμην ἐπιφάνεια τῶν δακτύλων, καὶ ἰδίως ἡ τοῦ ἀντίχειρος. Αἱ πολυάριθμοι αὗται πτυχαὶ λαμβάνουσι διαφόρους μορφάς, ἐξ ὧν ἀποτελοῦνται ποικίλα σχήματα διαφέροντα κατ' ἄτομον, παραμένοντα ὅμως ταὐτὰ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ βίου παρὰ τῷ αὐτῷ ἀνθρώπῳ. Φαίνεται ὅτι οἱ Σῖναι ἐπωφελήθησαν τοῦ χαρακτῆρος τούτου, πρὸς ἀναγνώρισιν τῶν ἐγκληματιῶν. Ἀντὶ νὰ φωτογραφῶνται οὗτοι, λαμβάνεται τὸ ἐκτύπωμα τοῦ ἀντίχειρος καὶ φυλάττεται ἐν τοῖς ἀρχείοις. Ἐν Ἀμερικῇ ἐγένετο πρότασις νὰ μεταχειρισθῶσι τὸν τρόπον τοῦτον πρὸς ἀναγνώρισιν τῆς ταυτότητος τῶν λαμβανόντων ἀτομικὰ διαρκῆ εἰσιτήρια ἐν τοῖς σιδηροδρόμοις.

Οἱ Καιροὶ τοῦ Λονδίνου ἐγνώρισαν τελευταίως ὅτι ἐν τῇ νοτίῳ Ἀφρικῇ, κυρίως ἐν τῇ χώρᾳ τῆς δημοκρατίας τοῦ Transwaal, ἀνεκαλύφθησαν κοιτάσματα χρυσοφόρα πλουσιώτερα πάντων τῶν μέχρι τοῦδε ἀνακαλυφθέντων. Ἡ συντομωτέρα ὁδὸς πρὸς μετάβασιν εἰς τοὺς τόπους τούτους, εἶναι ὁ λιμὴν τῆς Delagoa ἀνήκων τῇ Πορτογαλλίᾳ· σιδηρόδρομος δὲ κατασκευαζόμενος ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τῆς δημοκρατίας μέλλει νὰ συνδέσῃ ὁσονοῦπω τὸν λιμένα μετὰ τῶν χρυσοφόρων τόπων. Καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα μέρη τῆς Εὐέλπιδος Ἄκρας ἀνεκαλύφθησαν χρυσοφόροι φλέβες.

Ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ χημικὴν ἔποψιν συνίσταται ἐκ δεκατριῶν στοιχείων, ἐξ ὧν πέντε μὲν εἶναι ἀέρια καὶ ὀκτὼ στερεά. Ἂν θελήσωμεν νὰ συγκρίνωμεν τὴν χημικὴν σύνθεσιν τοῦ ἀνθρώπου, πρὸς τὸ βάρος τοῦ σώματος, ὅπερ κατὰ μέσον ὅρον εἶναι 76 χιλιόγραμμα, εὑρίσκομεν ὅτι κατὰ μέγα μέρος συνίσταται ἐξ ὀξυγόνου εὑρισκομένου ἐν μεγίστῃ πιέσει. Ἀκριβῶς ἄνθρωπος 70 χιλιογράμμων περιέχει 44 χιλιόγραμμα ὀξυγόνου, οὗτινος μόνον ὁ ὄγκος ἐν κοινῇ θερμοκρασίᾳ ὑπερβαίνει τὰ 28 κυβικὰ μέτρα. Ὑδρογόνον ἐνέχει πολὺ ὀλιγώτερον, 7 μόλις χιλιόγραμμα, ἐν ἐλευθέρᾳ ὅμως καταστάσει τοσαύτη ποσότης κατέχει ὄγκον σχεδὸν 80 κυβικῶν μέτρων. Τὰ δὲ λοιπὰ τρία ἀέρια εἶναι τὸ ἄζωτον (1,72 χιλιογρ.) τὸ χλώριον (800 γραμμάρια) καὶ τὸ φθόριον (100 γραμμ). Ἐκ τῶν μεταλλοειδῶν ὁ ἄνθραξ ἐνέχεται εἰς ποσότητα 22 χιλιογραμ. μετ' αὐτὸν ὁ φωσφόρος (800 γραμ.) καὶ τὸ θεῖον (700). Πολύτιμον μέταλλον δὲν περιέχει τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, ἑπομένως δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἱδρυθῶσι μεταλλευτικαὶ ἑταιρεῖαι πρὸς ἐκκαμίνευσιν τῶν πτωμάτων· τὸ ἀφθονώτερον ἐν αὐτῷ μέταλλον εἶνε ἡ τίτανος (1750 γραμ.) μετὰ ταύτην τὸ κάλιον (80 γραμ), τὸ νάτριον (70 γραμ.) τὸ μαγνήσιον (50 γραμ.) καὶ τέλος ὁ σίδηρος (45 γραμ).

Ἰδοὺ πᾶν ὅ,τι ὁ χημικὸς δύναται νὰ εὕρῃ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ κατὰ τὴν τελευταίαν ἀνάλυσιν. Τὰ δεκατρία δὲ συστατικὰ στοιχεῖα τοῦ ἀνθρώπου ἀποτελοῦσι ποικίλας συνθέσεις, ὧν μόνον τὰ ὀνόματα θὰ ἐπλήρουν τόμον ὁλόκληρον.

— Σπῶ τὸ κεφάλι μου, καϋμένε Δημήτρη, πῶς νὰ κάμω τὴ γυναῖκά μου νὰ πηγαίνῃ καμμιὰ φορὰ καὶ 'στὴν κουζίνα.

— Ἀπλούστατον. Ἂν θέλῃς ἡ γυναῖκά σου νὰ μὴ λείπῃ ἀπ' τὴν κουζίνα, πάρε ὤμορφη μαγείρισσα καὶ γλυκομίλησέ 'της κ' ἕνα δυὸ φοραῖς μπροστὰ 'στὴ γυναῖκά σου.

Καθηγητὴς διηγεῖτο εἴς τινα τῶν ἀκροατῶν του, ὅτι μεταβαίνων πρὸς διδασκαλίαν ἐβράχη καθ' ὁδὸν καὶ ἔγεινε μούσκευμα.

— Παράδοξον, ἀπήντησεν ὁ φοιτητής, καὶ ἀπὸ τῆς καθέδρας μᾶς ἐφάνητε σήμερον τόσον ξηρός.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1886—590.